

קול קהילתינו

יורל ע"י

התאחדות אברכים
דקהל יטב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגד"ק שליט"א
קרית יואל בני ברק

פרשת מטות - מסעי תשפ"ג

אבות פרק ב'

ראש חודש אב יהיה ביום רביעי - המולד ליל שלישי בשעה 4:20 ו-16 ח'

תוכן הענינים

- א ציצים ופרחים
- ב מזהב שב"א
- ג פרי תמרים
- ד פניני יואל
- ה דברי תורה ויראה
- ו מקרא ואגדה
- ז משלחן בית הוראה
- ח למען ידעו
- ט לא שינו את לשונם
- י לקרשינו
- יא יומא ההילולא
- יב משלחן גבוה

זמנים לשבת קודש

- הדלקת הנרות 7:26
- עלות השחר 3:56
- הניץ החמה 5:49
- סוף זמן קרי"ש א' 8:21
- סוף זמן קרי"ש (כפי מנהג רביה"ק ו"ע) 8:40
- סוף זמן קרי"ש ב' 9:16
- סוף זמן תפילה 10:26
- חצות היום 12:47
- שקיעת החמה 7:47
- מוצאי שב"ק 9:00

לוח השיעורים

בחבורות דקהילתינו הק'

יסודי התורה
מסכת נוזר לב: - לר.

תורתך שעשועי
מס' חולין י"ד - י"ז

שונה הלכות
או"ח סימן תרמ"ז ס' ב-ו

ויואל משה
אות קב"ג - קב"ז

אהבת קדושים
זבחים פ' י"ג מש' ג -
מנחות פ' כ' מש' ה'

הזפינו!

דער בולעטין וואס וועט אייך פון צייט צו צייט אינפארמירן מיט נייעס און באריכטן איבער די פארשריט פון די אנגייענדע ארבעט ביי די גראנדיאזע פראעיקט 'לבנון' את בית חיינו צו איבערטייען בית מדרשנו הגדול 'זיואל משה' בני ברק מקום שהתפללו אבותינו ורבותינו

עיצים ופרחים

דברי תורה נחמדים על פרשת השבוע

ויאמר אם מצאנו חן בעיניך יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחזה. בזה הענין נרמז שאם האדם יקדיש מקומו בד' אמות של הלכה, חל קדושת ארץ ישראל על זה המקום, כמו שאמרו בני גד ובני ראובן ואתנו אחזת נחלתינו מעבר לירדן, שאף שאינו נכלל בגבולי ארץ ישראל, מכל מקום הסכים השם יתברך שיחול קדושת ארץ ישראל שם לכל מצות התלויות בארץ, וכן בכל מקום שיקדיש האדם מקומו לשם ה', הוא קדוש בקדושת ארץ ישראל, ששם ישכון השם יתברך בקבועות והוא דורש אותה תמיד, כדמצינו בגמרא אוהב ה' שערים המצוינים בהלכה וכו', והיינו דאמר ר' חייא בר אמי משמיה דעולא מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד.

האחיכם יצאו למלחמה ואתם תשבו פה ולמה תניאון וגו'. ראה משה בברכה שבירך יעקב לבניו, וראה שלא בירך ברכה הראויה לנצוח מלחמה כי אם לגד, גד גוד יגודנו והוא יגוד עקב. לזה אמר להם האחיכם שלא נתברכו ברכה כזו יבואו למלחמה, ואתם שנתברכתם תשבו פה, אולי לא בירך אתכם ברכה זו אלא כדי שאתם תלכו בראש כולם, ולמה תניאו את לב בני ישראל, שאם יראו כן יעשו ק"ו ויאמרו אם אלו שברכם אביהם לנצח במלחמה לא הלכו אנו על אחת כמה וכמה, ותהיה סיבה להחטיאם שימאסו גם הם בארץ חמדה.

בנו לכם ערים לטפכם וגו' והיוצא מפיכם תעשון. נ"ל הנה מי שהוא להוט אחר ממון וחביב עליו יותר מגופו אין להאמין לדבריו, כי יצר הממון יתקף עליו עד שלא יקיים דבריו. ולכן בבני גד ובני ראובן שהקדימו בהמות לבניהם שחבבו הממון כל כך אין לבטוח על דבריהם. לכן אמר משרע"ה תחילה בנו ערים לטפכם, ולא יה' בכס מדה מגונה הלז, כפי' רש"י לא כמו שאמרתם, ואם תהיו מורגלים בזה שוב יש בטחון בדבריכם, והיוצא מפיכם תעשו, וק"ל.

אלה מסעי בני וגו' ויכתוב משה את מסעיהם. יאמר דהכתוב משבח הכנס". דבאמת אף שהיו זרע

לאסר אסר על נפשו לא יחל דברו וגו'. הנה נשמת האדם מעורב טוב ברע, כדי שיהיה בחירה חפשית, ודבוק מצד אחד בשורש טוב, ובצד השני בהפכו, ממילא כשמדבר האדם דיבורים טובים וקדושים, שאז אותן הדיבורים מעוררים שורש הטוב, וממשיכין לו משם חיות חדש, נמצא החיות חדש ההוא הוא מהקדושה, מה שאין כן בדברו דיבורים לא טובים, מסתלקים אותן הדיבורים לסטרא אחרא, ומשם ממשיכין עליו החיות החדש, אזי אותו החיות אשר בקרבו ממשיך אותו לעשות רע ח"ו נמצא כי כל עניני האדם הן לטוב וכו', תלוי בדיבוריו הטובים הם אם רעים, ולזה ירצה הכתוב להודיע, בל יאמר האדם בדעתו, הגם שצריך לשמור את עצמו ממעשה העבירה שצותה התורה עליו, אבל מהדיבור המגונה למה יצטרך לישמר, והודיע הפסוק שאין הדבר כן, שכל דיבור מביא עליו חיות חדש, והחיות ההוא מושכו אל אשר הוא, נמצא שבהכרח בסוף יבוא לגדר מעשה בדבר ההוא אשר דיבר. ולזה אמר לא יחל דברו, רצה לומר שלא ידבר דיבור רע, ושמא תאמר מה איכפת לי, לזה אמר כי בודאי ערב אני בדבר כי ככל היוצא מפיו יעשה בסוף וכאמור, וק"ל.

ערבי נחל וישלח

אשה הפרם. הבעל בלשון הפרה דבעל מיגז גיז. והנראה לפרש בזה הפסוק (תהלים לג) ה' הפיר עצת גוים הניא מחשבות עמים. פי' לשון הפרה הוא גיז ואינו מבטל לגמרי, כי עצת גוים אע"פ שאינה מתקיימת מ"מ המה נענשים על מחשבתם, כפירש"י על פסוק ארמי אובד אבי, והיינו הפיר והניא. אבל אשרי הגוי אשר ה' אלוקיו שאינם נענשים על מחשבה.

כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר. פירוש כל דברי העבירות הבאים מחמימות האש של האדם שבווער בו לעבור העבירה, אין תקנה בו, כי אם שתעבירו באש וטהר, שתעביר מן העבירה באש, על ידי הבערת האש שבקרבת לעבודת ה' לאהבתו ויראתו.

סידורו של שבת

ואם הפך יפר אותם אחר שמעו ונשא את עונה. רש"י: ונשא את עונה, הוא נכנס תחתיה. למדנו מכאן שהגורם תקלה לחבירו הוא נכנס תחתיו לכל עונשין, והקשה הרמב"ן למה הזכיר רש"י דבר זה בבעל ולא באב. י"ל באב אין צריך לומר ונשא עונה כיוון שהוא הגורם התקלה שאם חטאה האב נענש אף שלא הוא גרם התקלה כמו שנפסק מי שנעשה בנו בר מצוה יברך בא"י אמ"ה שפטרני מעונשו של זה, כיוון שעד י"ג שנה חייב להוכיחו ונענש עליו ומסתמא גם את בתו חייב האב להוכיח ונענש עליה אם חטאה על אף שלא הוא גרם התקלה לכן כתבה התורה בבעל ונשא את עונה.

זרע אהרן

נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך. וקשה למה תלה הקב"ה מיתת משה בנקמת מדין. י"ל לפי מה דאיתא בסנהדרין ששאל מין אחד לר' אבוהו אלקיכם כהן כי קבר למשה במאי טבל, אולי במים זה אינו, דכתיב מי מדד בשעלו מים, אלא טבל באש וכו', א"ל אדרבה עיקר טבילה היא באש דכתיב וכל אשר יבא באש תעבירו באש. במדרש איתא הקב"ה אמר למשה אני בעצמי אתעסק עמך. עכשיו יובן אילו אמר הקב"ה למשה תאסף אל עמך היה משה מצטער שאין הקב"ה יכול להתעסק בקבורתו כי אין לו במה לטבול שעדיין לא ידענו שאפשר לטבול באש לכן אמר לו הקב"ה קודם נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים, ושם נאמרה ההלכה כל אשר יבא באש תעבירו באש ממילא יכול לטבול באש, לפיכך אחר תאסף אל עמך ואני אתעסק עמך.

משנת דר' אליעזר

זה הדבר וגו' לטוב בעיניהם תהינה לנשים אך למשפחת מטה אביהם תהינה לנשים. וקשה בתחילה אמר לטוב בעיניהם תהינה לנשים ואח"כ אמר אך למשפחת מטה אביהם. אך י"ל לפי מה דאיתא שבנות צלפחד לא היו ראויין לילד כיוון שנישאו לאחר גיל ארבעים והנישאת לאחר ארבעים אינה יולדת אלא מתוך שצדקניות היו נעשה להן נס וכן ילדו, ואם נאמר שמן התורה אין הבעל יורש את אשתו א"כ היו יכולים להנשא למי שירצו אפי' משבט אחר ואין הסבת נחלה כיוון שבנים לא יהיה להם והבעל אינו יורש אותם א"כ יחזור הנחלה שלהם לשבטם רק הקב"ה נתן להם עצה טובה שנישאו לבני משפחתם כדי שיעשה להם נס ויהיה להם בנים ולא יסובו הנחלה, ועכשיו מובן הפס' לטוב בעיניהם תהינה לנשים, מכל שבט שירצו כיוון שממילא לא יהיה להם בנים, אך עצה טובה אני נותן להם, למשפחת מטה אביהן תהינה לנשים כדי שהקב"ה יעשה להן נס.

תורת משה חת"ס

ישראל בגלות מצרים בשיעבוד גדול שיעבוד הגוף בעבודה קשה בחומר ובלבנים המפרכת ומשברת את הגוף. עכ"ז כשנגאלו ויצאו שם לא היה עיקר השמחה שלהם על שיצאו לחירות משיעבודם הקשה רק עיקר שמחתם היה על אשר שבגלות מצרים היתה גם השכינה הקדושה עמם וכל מרכבה הק' ופמליא של מעלה.. וזה"ש אלה מסעי בני ישראל כו' לצבאותם, היינו דעיקר יציאתם ממצרים בעצמם לא היה חשוב בעיניהם. כ"א מה שכל צבא מעלה צבאות ה' יצאו עמם. מזה נהנו ושמחו. ולא על שנפטרו משיעבוד גופם גלות הגשמי. וזהו עובדא גדולה יקרה ונכבדת. ומאוד היה חביב בעיני הש"י זה השמחה ומחשבה טובה של זרע ישראל. ולזה וכתוב משה את מסעיהם כדי לחבבם בעיני הש"י מחמת שזאת המסע והיציאה מארץ מצרים היה רק לשם שמים ולא כווננו להנאת עצמם.

אוהב ישראל

ואהרן בן שלש ועשרים ומאת שנה במותו בהר ההר. לכאורה הר ההר מיותר. ונראה שבא לרמז במה שכתבנו לעיל בפ' משפטים את מספר ימין אמלא מלמד שהקב"ה משלים שנותיהן של צדיקים מיום ליום, דהיינו שהוא משלים משעה לשעה, דהיינו במשה נולד בז' אדר ומת בז' אדר, אע"ג שכבר נשלם הק"ך שנים ו' באדר, הקב"ה מחשב שעות, שבאותה שעה שנולד בז' אדר משלים שנותיו עד אותה שעה, והיינו דקאמר באותה שעה שהיתה מיתתו בהר ההר נשלמו השלש ועשרים ומאת שנה.

פנים יפות

וישב בה עד מות הכהן הגדול אשר משח אותו וגו'. איתא בגמרא אם עד שלא נגמר דינו מת כהן גדול ומינו אחר תחתיו ולאחר מכן נגמר דינו חוזר במיתתו של שני, וקאמר שם מנא הני מילי דאמר קרא וישב בה עד מות הכהן הגדול אשר משח אותו בשמן הקודש וכי הוא מושחו אלא זה שנמשח בימיו, ופרין הגמרא מאי הוי ליה למיעבד, ומשני דהי' לו לבקש רחמים שיגמר דינו לזכות ולא ביקש ע"כ ע"ש. ולכאורה מחוסר הבנה וכי אפשר לו להתפלל תפלת שוא כזו שיטעו הסנהדרין בדין לומר על החייב שהוא זכאי, והלא חייב גלות בהחלט, ויתכן לומר לפי מה דקיימא לן דאם ראו כולם לחובה פוטרין אותו ע"ש, ועיין ברמב"ם בפרק י"א מהלכות סנהדרין הלכה ד' שכתב שדין גלות גם הם דיני נפשות, והשתא אתי שפיר שהיה לו להתפלל שלא יטעה שום אחד מהסנהדרין אלא שכולם בצדק יורו שהוא חייב גלות ואם כן הוי ליה ראו כולם לחובה ופוטרין אותו ולא הי' מחויב גלות.

גן רוה

פרי תמרים

ד"ת מרבתינו הקדושים עצי התמרים

להשמר עצמו מעשות מעשה בלתי רצוי' והיוצא מגדר הסיפוק כ"כ צריך לשמור הדבור שהוא כמעשה. **ייטב לב**

נחנו נעבור חלוצים במסורה ג"פ נחנו, כולנו בני איש אחד נחנו, נחנו נעבור חלוצים, נחנו פשענו ומרינו ויל"פ עפיי"מ שחקרו המפרשים אם המתאווה ומתגבר על יצרו עדיף או האיננו מתאווה כלל לדעת הרמב"ם מי שאינו מתאווה כלל ואין לו שום נטי' לרע עדיף כי הוא השלם במדותיו וחסיד מתקרי כענין שנאמר ומצאת את לבבו נאמן לפניך, שהפכו כלו לטוב ויש חולקים עליו כי אדרבה המתגבר עדיף שעושה לכבוד קונו משא"כ מי שטבעו כך אם כן במה עובד אדוניו ואא"ז זללה"ה ביש"מ ס"פ ראה בא כמכריע דבהתחלת עבודה ודאי עיקר כהחולקים אבל ע"י מלחמתו בחזקה יבא לבחינה זו שיהא כולו לטוב כללו של דבר דבהתחלה קיי"ל כהחולקים ובסופו כהרמב"ם עכ"ד ז"ל נמצא דשלשה חילוקים יש מי שמתאווה ומתגבר על יצרו ויש מי שאינו מתאווה כלל והשלישי מי שאינו יכול לעמוד על יצרו ח"ו, ויתבאר דברי המסורה נחנו פשענו ומרינו היינו אם אינו יכול לכבוש את יצרו ח"ו והולך אחר תאוותו ושרירותו לבו אבל העיקר אשר נחנו נעבור חלוצים היינו להתגבר על יצרו במלחמה ולכבוש אותו כעין כיבוש מלחמה וגדולה מזה כי ע"י מלחמתו בחזקה כנגד היצה"ר יבא למדת השלימות שיתהפך כולו לטוב ולעבוד את בוראו כאיש אחד ובלב אחד והיינו כלנו בני איש אחד נחנו. **עצי חיים**

וישבו בני" את נשי מדין וגו' ויקצוף משה וגו'.

בש"ך עה"ת הקשה וז"ל: יש לתמוה מה עלה בדעתם להביא הנשים ובפרט שאמרו במדרש על הן הנה היו לבני" שהיו מכירים אותן וכו' ואפ"ל דהרי בנקמת מדין היה תלוי בו הסתלקות משה רבינו כמ"ש נקם נקמת בני" מאת המדינים אחר תאסף אל עמך, וא"כ מיד כשנגמר נקמת מדין היה באפשרות בכל רגע שיסתלק משה רבינו ולא ידעו מתי יהיה אותו הרגע, והנה החתם סופר זלה"ה

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר

זה הדבר וכו', ואחז"ל כל הנביאים התנבאו בכה מוסיף עליהם שהתנבא בזה הדבר, ויל"פ דדרשו חז"ל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא ותמהו המפו' הא השי"ת שומר תורתו והרי כתיב ביומו תתן שכרו, ות"י דקיי"ל דאם שכרן שליח אינו עובר בבל תלין וידוע כי תורה צוה לנו משה ושתים מפי הגבורה שמענום א"כ על התרי"א שכרן ע"י שליח וליכא בל תלין משא"כ על השתים איכא בל תלין והם יסוד האמונה והנה משה בעת שאמר כה הוה ע"י שליח אבל בעת שאמר זה הדבר ששכינה מדברת מתוך גרונו הוה ע"י עצמו והנה קיי"ל אין בעה"ב עובר בב"ת אלא א"כ תובעו, ולפי"ז נראה דלבני עלי' אמר משה בבחי' זה הדבר אף דהוה ע"י עצמו משום דהב"ע בוודאי לא יתבעו שלא יחלפו עולם עובר בעולם עומד ואינו עובר אז, משא"כ להמון עם אמר בכה.

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר

וגו'. לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה. יתבאר אומרו "לאמר" גם כפל מלות שונות לא יחל דברו ככל היוצא וגו' ע"ד הפשוט י"ל עפימ"ש החוה"ל שער עה"א כי כל מעשי בני אדם ודבורם אינם יוצאין מכלל צווי ואזהרה כי כל מה שיוצא מגדר די הסיפוק במעשה או בדיבור הוא בכלל אזהרה כי כבר אמרו ודברת בם ולא בדברים בטלים ומה שעושה או מדבר בתורה ותפלה או ההכרח לצורכי אדם הוא בכלל מצוה עיי"ש, והנה קיי"ל חסמה בקול לוקה דעקימ' שפתי' הוי מעשה ומזה יצא מוסר השכל לשמור דבורו לא מבעי' מדבור האסור לצנות ורכילות שקר ניבול פה וכדומה אלא אף גם מדברי' בטלים היוצא מדי הסיפוק כי הדבור כמעשה ממש, וז"ש וידבר משה וגו' לב"י "לאמור" (רק) זה הדבר אשר צוה ה' כלומר די הסיפוק שהיא בכלל צוה ה', איש כי ידור נדר וגו' ר"ל שירצה לנדור נדר לעשות גדר לעצמו, ראשית דבר לא יחל דברו שלא יוציא דברו לחולין היינו שלא לצורך והטעם ככל היוצא מפיו יעשה כי עקימת שפתי' הוי מעשה וכמו שצריך

נדרשת בשבעים פנים, ותמרים הם פירות מתוקים, ויחנו שם, כי על ידי שעסקו י"ב שבטי יה בשבעים פנים לתורה, וטעמו פעם אחת מתיקות ועריבות התורה, לא נתרפו ממנה עוד.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ויסעו מחרדה ויחנו במקהלות. ובמסורה במקהלות ברכו אלקים. יל"פ עפימ"ש הערוגת הבושם דברים משל ממרן בעל התניא, שאמר שהי' דרך כבושה לרבים שמגיעים על ידה לעיר הבירה של המלכות, אלא שעל הדרך הי' אורבים לסטים מזויינים ששלו כל הבא לידם, והתחכם חכם גדול והמציא נתיב ושביל מן הצדדים שלא ידעו ממנו הלסטים, אמנם באורך הזמן נתודע זה השביל גם ללסטים הנ"ל, ושוב הי' להיפוך כל מי שהלך בשביל היחיד קרוב לודאי שיגיעוהו הלסטים כיון שהי' יחיד, משא"כ בדרך הרבים עכ"פ בכח הרבים הי' מקום להמלט. והנמשל הוא דדרך הפשוט בעובתד השי"ת הוא עפ"י המבואר בש"ס ופוסקים ובהלכות שבשו"ע, אבל ידוע מה דאיתא בספה"ק דהאור מהארץ עד לרקיע היא מלא מהני דקיימי עלן ככסלא לאוגיא לחטוף המות והמעש"ט, ושוב המציאו קדושי עליון שביל היחיד לעבוד ע"ד הנסתר ואין זה דרך הרבים, וברבות המים גם דרך זה נתגלה הוא ללסטים הנ"ל באופן שאדרבה דרך הפשוט שהוא דרך הכבושה לרבים הוא יותר בטוח מן האורבים דעכ"פ הוא דרך הרבים עכתדה"ק. ועפי"ז יובן ויסעו מחרדה, כשיש פחד מהלסטים החוטפים המצות ומעש"ט, ע"י שיחנו במקהלות, דילך בדרך הרבים ובזכות הרבים ינצל מהם, וזהו כוונת המסורה במקהלות ברכו אלה"ם, אף כשיש מדת הדין יוכל להתגבר עליהם ע"י מקהלות כי הן קל כביר לא ימאס תפלת הרבים.

מורינו הגה"צ ראש ישיבתנו שליט"א

בהספדו על רבו הרה"ק ר' נתן אדלער זלה"ה היה מקונן מאד על שלא זכה להיות שם בהסתלקותו וכתב, ועתה לא זכיתי לראות בהלולא דמרנא וכו' לא זכיתי לחזות פניו סמוך להסתלקותו כי אז היה נאצל מרוחו עלי כמאמר אלי' לאלישע (מ"ב ב') על בקשתו ויהי נא פי שנים ברוחך אלי ויאמר וגו' אם תראה אותי לוקח מאתך יהיה לך כן ע"כ, וכן כאן פנחס חש שאם יגמור את נקמת מדין הרי כל רגע עלול הוא שיסתלק מרע"ה ואפשר שעד שיחזור להמחנה כבר נסתלק משה רבינו ולא יהיה שם בהסתלקותו והוא רצה להיות שם כשיסתלק משה מטעם הנ"ל וע"כ לא גמר הוא את נקמת מדין רק הביאן לפני משה רבינו ששם בפניו יהיה הגמר של נקמת מדין, ודבר זה אינו מן הדרך שיאמר זאת למרע"ה כי עדיין היה מקוה אולי יתבטל הגזירה שעוד התפלל על דבר זה שיזכה ליכנס לארץ ממילא לא היה יכול לגלות טעם זה למרע"ה ומשום זה ויקצוף משה וגו' שלא אמר לו פנחס הטעם על מה שהביאן אליו.

דברי יואל

ויסעו ממרה ויבאו אילמה ובאלים שתים עשרה עינות מים ושבעים תמרים ויחנו שם. י"ל עפימ"ש בספה"ק דלפעמים נדמה לאדם כי התורה מרה הוא ואינו יכול ללמוד, ועצה לזה אמר הרה"ק הר"ר זושא זי"ע בפירוש הכתוב טעמו וראו כי טוב ה', כי מי שהוא טועם משעשוע אהבתו יתברך הוא רואה שאין טוב ומתוק כזה במציאות ובודאי יאחז ולא ירפה, רק שהסטרא אחרא מסמא עיניו ומסיתו שלא ירצה לטעום כלל, ולזה נתכוין דוד המלך באומרו טעמו וראו בעצמיכם כי טוב ה' ובודאי הטועם שוב לא ירפה עכ"ד. וז"ש ויסעו ממרה היינו שנסעו מן המרירות אשר נדמה להם שהתורה היא מרה, ע"י ויבאו אילמה ובאלים שתים עשרה עינותמים, רמז ל"ב שבטים, ושבעים תמרים כתב בש"ך עה"ת רמז על התורה שהיא

פניני יואל

פנינים יקרים בקצרה נאמרים מתורת רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע

נר"נ ע"י הגה"ח ר' אהרן יודא בערקאוויטש זללה"ה

מדין ומואב, דעצת מדין היתה להחטיא את ישראל, אבל עצת מואב היתה להריגה ולא להכשיל (שם).

ובזה יובן למה שינה משה רבינו ממה שאמר לו השי"ת. דכיון שהציווי מהשי"ת היתה גם על הנקמה ממואב, והמה באו להריגה ולא להכשיל, על כן אמר לו השי"ת נקום נקמת 'בני ישראל'. אולם כיון שהנקמה ממואב היתה רק לאחר זמן, על כן לא היה צריך משה רבינו לומר לישראל, רק על הנקמה ממדין שהיתה תיכף, וכיון שהמה באו להכשיל, על כן אמר משה לתת 'נקמת ה'. נמצא שלא שינה משה רבינו כלל ממה שנצטווה, אלא שאמר לישראל רק מה שהיה נוגע להם בזמן הלזו וא"ש. (עמ' רעו:)

משה רבינו זירז את ישראל על ההכנה למצות הנקמה

וידבר ה' אל משה נקום נקמת בני ישראל וגו'. וידבר משה אל העם החלצו וגו' ויהיו על מדין לתת נקמת ה' וגו'. לכאורה קשה למה שינה משה רבינו מהלשון שנצטווה, דהנה השי"ת אמר לו 'נקום', והיינו שצוה אותו על הנקמה עצמה, והוא אמר 'ויהיו על מדין' לתת נקמת ה', דמשמע הכוונה שיהיו מזומנים ומוכנים על מדין, באופן שעל ידי זה יצא שיהיה נקמת ה', אבל לא הזכיר הנקמה עצמה, ולכאורה יש בזה שינוי גדול, והענין צריך ביאור.

ואפשר לומר דהנה לעיל [בפרשת פנחס] נצטוו ישראל 'צרור את המדינים', היינו שיהיו שנואים בעיניהם, בגדר 'צר' ואויב (עיי' באוהחה"ק), וכאן [בפרשתן] צוה ה' על הנקמה. ולכאורה קשה למה נתחלק הציווי לשני זמנים נפרדים, הרי היה באפשרי שיצטוו ביחד על שניהם.

ונראה לומר דהנה מבואר בספה"ק דכל דבר שבקדושה צריך הכנה (עיי' ביש"מ פר' נשא), ועל כן לפני שצוה אותם הקב"ה על נקמת מדין, היה צורך שיקדים אליה הכנה והזמנה, כדי שיהיו הנלחמים נקיים מחטא מדין, על ידי שיהיו מובדלים ומופרשים מהם, וישניאו אותם בעיניהם,

הצדיקים הם תמיד באותה התלהבות והתעוררות כבתחילה

איש כי ידור נדר לה' וגו' לא יחל דברו וגו'. אפשר לומר כוונת הפסוק בדרך רמז, דהנה אין לך אדם בישראל שאין לו שעה שחושק לעשות רצון קונו, ונותן לב לשוב. אמנם אין חסידות כחסידות בתחילתו, ואחר עבור שעה נתקדר וחוזר לקדמותו. אבל הבני העליה כל שעה ושעה הוא אצלם כשעה הראשונה.

וזוהו רמזו בכוונת הכתוב, 'איש כי ידור נדר לה'', היינו שעושה לעצמו סיג וגדר באיזה ענין בעבודת ה', והנה בשעת הנדר ודאי יש לו התעוררות גדולה לעשות הדבר ההוא בכל לבו ונפשו, שאז הוא החסידות בתחילתו, אמנם אחר כך יתכן שיתקדר מההתלהבות הראשונה. ולכן הזהיר הכתוב, 'לא יחל דברו', היינו שלא יחלל ויקרר ההתעוררות שהיתה לו בשעת עשיית הנדר, אלא 'ככל היוצא מפיו יעשה', היינו כאותה ההתלהבות שהיתה לו בעת שהוציא הנדר מפיו, יעשה ויקיים את נדרו. (עמ' רכה.)

שני נקמות נצטוו ישראל לנקום ממדין וממואב

וידבר ה' אל משה נקום נקמת בני ישראל וגו'. וידבר משה וגו' לתת נקמת ה' במדין וגו'. לכאורה קשה למה שינה משה רבינו מהלשון שנצטווה, שהשי"ת אמר לו נקום 'נקמת בני ישראל', והוא אמר 'נקמת ה'.

ונראה לומר על פי מה דאיתא במדרש (ילקו"ש ה"א רמז תשפה), 'נקם נקמות' [שני נקמות], אחד כנגד מדין ואחד כנגד מואב. אלא כיון שהיה עתיד לצאת דוד ממואב, אמר הקב"ה המתינו להם, מציאה יש לי ביניהם, אקחנה מהם ואחר כך עשו נקמות בהם. וכן מצינו שכיון שבא דוד מסרן הקב"ה בידו עיי"ש. נמצא לפי זה דנצטוו ישראל לנקום הן ממדין והן ממואב, אלא שנקמת מדין היתה תיכף, ונקמת מואב היתה בזמן מאוחר. והנה באמת היה חילוק גדול בין

'אלה' פוסל את הקודמים, וכאן לא מצינו שקדמו בכתובים מסעות, לומר שנתכוין הכתוב לפוסלם.

ונראה לומר דהנה באמת מצינו עוד מסע שקדמה לכל אלה, והוא מסע בני אפרים שהקדימו לצאת ממצרים לפני הזמן והרגום אנשי גת (שמו"ר יב מא). והנה להבין טעותם, כתב הרמב"ן כי הגזירה היתה ארבע מאות שנה מן היום של ברית בין הבתרים, ובני ישראל יצאו מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה, והשלשים שנה היו תוספת בעבור חטאם. ואפשר שזה היה טעותם של בני אפרים, שיצאו ל' שנה קודם עיי"ש.

והנה לכאורה לפי זה דבאמת כבר נשלמה גזירת ברית בין הבתרים בעת יציאתם, הרי יש מקום לטעות ולומר דגם יציאת בני אפרים יהיה נחשב למסע בין שאר המסעות. על כן דקדק הכתוב לומר 'אלה' שפוסל את הראשונים, להודיע שמסע זו אינו נמנה בין המסעות. והטעם 'ביד משה ואהרן', כי לא מנה הכתוב אלא המסעות שהיו ביד משה ואהרן וא"ש. (עמ' ססא:)

כל המסעות הללו היו כדי להראות נפלאות השם לעיני כל מצרים

ויסעו מרעמסס וגו' ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים. יש להבין מהו הכונה בסיפור יציאת מצרים כאן, הלוא אין זה מענין סידור המסעות.

ואפשר לומר דהנה כתב בתרגום יונתן (שמות יט ד) שהעננים נשאו את ישראל ביום י"ד בניסן למקום בית המקדש, ועשו שם הפסח, ואחר כך הביא אותם בלילה ההוא חזרה למצרים עיי"ש. והנה לכאורה יש להבין דאם כבר היו בארץ ישראל, למה הוזקקו עוד לחזור למצרים. וצריך לומר הטעם, לפי שהיה צורך להראות להם הנסים והנפלאות שהיו בעת היציאה, וגם הנסים והנפלאות שהיו בעת קריעת ים סוף, שכל זה לא היו יכולים להיות אם לא היו חוזרים למצרים.

ובזה יתפרש כונת הכתוב, 'ויסעו מרעמסס' היינו שנסעו מרעמסס עם העננים לארץ ישראל להקריב הקרבן פסח, ולכאורה אם כן לאיזה צורך הוזקקו עוד ללכת כל המסעות הללו, הרי כבר היו שם בארץ ישראל, שזהו התכלית הנרצה. על זה אמר 'ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים', היינו שהיתה הכרח שיצאו משם ביד רמה, להראות נפלאות השם לעיני כל מצרים.

(עמ' ססה.)

ויתעבו את מעשיהם. ולכן ציום השי"ת בהקדם זמן 'צרות את המדינים', כדי שיהיה להם פנאי להכנה רבה הלזו.

אמנם כמו שמצינו במתן תורה, כשראה משה שעדיין חסר להם עוד זמן להשלמת הכנתם, הוסיף יום אחד מדעתו. על דרך זה אפשר לומר גם כאן, שאחר שצוה אותו השי"ת במצות נקם נקמת וכו', ראה שעדיין לא עשו כל הצורך בהכנת מצוה זו, ואינם מוכשרים עדיין להכנס במלחמה זו. על כן שינה בדבריו ולא אמר להם 'נקום' שינקמו במדין, אלא זירז אותם להכנת המצוה, ואמר להם 'ויהיו על מדין', שיהיו מוכנים למלחמת מדין, כדי שיעלה בידם ויצליחו 'לתת נקמת ה' במדין'. ונמצא לפי זה שלא שינה ממצותו יתברך, כי הלא הקב"ה ציום על הכנה מקודם, באומרו צרות את המדינים וא"ש. (עמ' רפב:)

המן היה לו טעם חזק והיה בו כדי לבטל טעם האיסור

ויאמר אלעזר הכהן וגו' זאת חקת התורה וגו' וציום על גיעולי כלי מדין. הקשה הרמב"ן למה הזהיר אותם על גיעולי נכרים רק עכשיו אחרי מלחמת מדין, ולא הזהיר אותם אחר מלחמת סיחון ועוג, שהיה מקודם.

ואפשר לומר דכל זמן שהיה להם המן, לא היו צריכים לדיני גיעולי כלי נכרים. דהנה כל החיוב של גיעולי כלי נכרים, הוא בשביל טעם האיסור שנבלע בהם. והנה בענין נתינת טעם מבואר בגמרא (חולין זז). דאין הכל שוה, ותלוי בחוזק טעם האיסור שנבלע. וכמו כן תלוי בחוזק טעם המבטל. ואם כן כיון שהמן היה לו כל הטעמים שבעולם (ימא עה), הרי בוודאי שהיתה בה הטעם החזק ביותר, והיה מבטל טעם האיסור הבלוע בכליהם. על כן במלחמת סיחון ועוג לא הוצרך להזהירם על זה, כי היה להם המן לבטל טעם האיסור.

אמנם במלחמת מדין, שאמר לו השי"ת 'נקום נקמת המדינים אחר תאסף', היינו שהיה תלוי מיתת משה רבינו במלחמה זו, וחששו שלאחר גמר הנקמה, הרי בכל רגע יכול משה רבינו להסתלק מן העולם, וכיון שהמן ירד בזכות משה, נמצא שאחר הסתלקותו לא יהיה להם עוד המן לביטול הטעם, על כן הוצרך להזהירם להגעיל הכלים.

(עמ' רלא.)

הכתוב מנה רק המסעות שהיתה על ידי משה ואהרן

אלה מסעי בני ישראל וגו' ביד משה ואהרן. הקשה האוהחה"ק דהנה אמרו ז"ל (שמו"ר א ב) כל מקום שנאמר

050-4797-150

'שמחה' של מצוה

בשמחה רבה הגנו להזמין בזה בקריאה של חיבה את מע"ב ציבור אנ"ש שיחיו לבוא ולהשתתף בגוף ובסמון אצל

מסיבה של מצוה ומגבית השנתית

לטובת מפעלינו הכביר

קרחן הקל'בשה לקראת בלה

|| העומד תמיד לימין אנ"ש בסיוע שיש בו ממש ||
|| בעת שמחת נישואי צאצאיהם למזל"ט ובשעטר"מ ||

שתתקיים אי"ה ביום שני פ' דברים כ"ח תמוז הבעל"ט יומא דהילולא קדישא של משה רעיא מהימנא מרן בעל ה"ישמח משה" ז"ע

בפאליש שע"י בית מדרשינו הגדול

בבוקר - משעה 6:00 עד השעה 2:00 בצהריים

בערב - משעה 7:00 עד השעה 11:00 בלילה

ויה"ר שהימים האלו יתהפכו לששון ולשמחה בכיאת נואלינו בב"א

הטצפים לקבל פניכם בכרכה ידידיכם

שמעון דוד דאווידאוויטש | מאיר אייזנבערגער
אהרן נפתלי ענגל

מלכות השנתית

יום שני כ"ח תמוז - תשפ"ג

בפאליש שע"י בית מדרשינו הגדול, במשך זמני התפילות.

השמחה

מאנטיג דברים

קה זכות אבות יגן עלינו

בהתקרב ובא יומא דהילולא קדישא של האי סבא קדישא ראש
שושילתא קדישא

מרן בעל ישמח משה זיע"א

יתפלל נכדו
מורינו הגה"צ ראש
ישיבתינו שליט"א

בעצם יום ההילולא קדישא במקום מנוחתו
עבור כל התורמים לטובת מפעלינו הק'

ויה"ר שזכות הצדקה וזכות בעל ההילולא
יגן עלינו ועל כל התורמים להיושע בכל מילי דמיטב. אמן

ניתן למסור להר"ר יהודה קליין הי"ו

ביום שישי משעה 1:00 | ובמוצ"ש עד שעה 12:30

בבית חותנו הרה"ח ר' שמואל דוד בהן שליט"א קדושת יו"ט 6

בכבוד רב
הנהלת המפעל

ראשית חכמה יראת ה' דברי תורה והתעוררות ממורינו הגה"צ ראש ישיבתינו שליט"א פעודת רעוא דרעוין – פר' פנחס תשפ"ג לפ"ק

כאן, שבתחילה לא הבינו את המצוה של הריגת זמרי, ואחר שעשה פינחס דבר זה הכנים קנאה בלב עם הקודש, שמחיום והלאה יביטו על ארחותיהם בעינא פקוהא להיות זריז ונשכר במצות ה', והנה האדם העובד ה' מעצמו ולפי שכלו אז אינו יכול להגיע לעלות כי אם עד מקום ששכלו מגיע וכפי שרשו וכח הבנתו, אבל כשאדם רואה מחבירו דבר טוב והוא מקנא עצמו בו עשות גם כן, הקנאה מביאה שיעשה אפילו שלא כדרך הטבע, ויכול לעלות למעלה על ידי זה, ולכך כתיב (משלי כג, יז) **אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה' כל היום**, וזהו פינחס בן אלעזר כו' השיב כו' על ידי בקנאו את קנאתי בתוכ"ם, פירוש שהכנים בלב ישראל הקנאה ביראת ה', וזהו שאמר ולא כליתי, פירוש הדבר הזה הוא דבר שאין בו כליון, עכ"ד הקדושים.

בזמן ההוא נסתלקה שכינה מישראל

יש לתת טעם למה בעת הזאת הוצרך פנחס לעורר לב כל ישראל להיות בתוכם יראת שמים, בהקדם מה שכתב אא"ז מטאלטשווא זללה"ה בבאר שבע בפרשתו לפרש המדרש (מ"ר פכ"א ס"ח) אמר הקב"ה בדין הוא שיטול שכרו, דהנה אמרו חז"ל (קידושין ב:) אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו, נמצא דמעשה המצוות אין ביד האדם רק התחלה, והבא ליטהר מסייעין אותו מן השמים, ורק מחמד השי"ת ישלם לאיש כמעשהו כאילו הוא עושה כולו, והנה בכך על ידי עון זנות גרמו סילוק שכינה ח"ו, ככתוב (דברים כג, טו) ולא יראה בכך ערות דבר ושב מאחריך, וממילא נסתלק מפינחס עזר השי"ת והוא בעצמו נתחזק לעמוד נגד המדיה, ולכן אמר הקב"ה בדין הוא שיטול שכרו, כי מגיע לו השכר גם ממדת הדין, עכ"ד ודפח"ה.

על ידי מדת היראה חזרה השכינה

ממוצא דבריו אתה למד שלפי גודל חטאו של זמרי

והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר על בני ישראל. כתב בתרגום יונתן בשבועא אומר ליה מן שמו האנא גזר ליה יתקימי שלם ואעבידניה מלאך קיים ויחי לעלמא למבשרא גאולתא בסוף ימיו. וצריך ביאור דהלא במדה שאדם מודד מודדין לו, ומאי מדה כנגד מדה יש כאן.

ב) לעיל מיניה כתיב, והמה בוכים פתח אוהל מועד, וכתב בתרגום יונתן, ואינון בכיין וקריין שמע. וקשה מה ענין קריאת שמע לכאן.

ג) וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו. איתא בגמרא (סנהדרין כג). נתעלמה ממנו הלכה געו כולם בבכיה, וחיינו דכתיב והמה בוכים פתח אוהל מועד, וכתיב וירא פינחס בן אלעזר, מה ראה, אמר רב ראה מעשה וזכר הלכה, אמר לו אחי אבי אבא לא כך לימדתני ברדתך מהר סיני הבעל את כותית קנאין פוגעין בו, אמר לו קרינא דאיגרתא איהו ליהוי פרוונקא. ויש להבין למה הזכיר שלמד הלכה זו ברדת משה מהר סיני.

פנחס הכנים יראת שמים בלב בני

ונראה בהקדם דברות קודש מהרבי ר' אלימלך זי"ע בספרו הק' נועם אלימלך בפרשתו לבאר הכתובים, **פינחס בן אלעזר בן גזר בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי**, דהנה יש כמה בני אדם שאינם מרגישים איזה דבר אם בא לידם אם לעשות הדבר ההוא או לאו, לפי שאין מבינים לנמות עצמן אם יש מצוה בעשות הדבר ההוא, כי היצר הרע מסמא את עיני האדם לבלתי ראות האמת הלילה, אלא כשרואין צדיק אחד שעושה הדבר ההוא, והצדיק הוא עושה הדבר באהבה ויראה כל כך, עד שכל הרואין אותו מעידין על הדבר שהוא מצוה גדולה לעשות כמעשהו, אף על פי שמתחילה לא ידעו אם יש מצוה בה, כן היה הדבר

כי לאחר מתן תורה בעת רדת משה מהר סיני מצינו בכתובים (דברים 5, כב-כו) שאמר אליו השי"ת, **שמעתי את קול דברי העם הזה אשר דברו אליך, היטיבו כל אשר דברו, מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה אותי ולשמור את כל מצותי כל הימים.** הרי לך שבעת רדת משה מן ההר נצטוו ישראל לאחוז במדת היראה כל הימים, וזהו שאמר פנחס למשה **לא כך לימדתי בדתך מה"ר סיני,** כי אז לימד דעת את בני ישראל להתחזק תמיד עם יראת ה' המביא לידי השראת השכינה, ולכן **הבוועל את כותית קנאין פוגעין בו,** כי על ידי עון זנות גורמים סילוק שכינה ח"ו שזוכים ע"י מדת היראה.

על ידי התחזקות היראה נזכה לבנין ביהמ"ק

אם חומה היא נבנה עליה פירת כסף, כי על ידי התחזקות במדת היראה במידה יתירה נזכה להתגלות כבוד שמים בכל העולם, ועל ידי זה נזכה לביאת מלך המשיח ובנין בית המקדש, כי מדת היראה והשראת השכינה כחדא אזלין, כמו שמצינו שעל הבית המקדש ששם שכינת כבודו ית' נאמר (דברים יד, כג) **למען תלמד ליראה,** הרי כי השראת השכינה בתוכינו בא על ידי מדת היראה. וזהו ביאור דברי התרגום יונתן ואעבידניה מלאך קיים ויחי לעלמא למבשרא גאולתא בסוף ימיא, כיון שפנחס עורר לב כל בני ישראל לאחוז ביראת ה' כל היום, וטעמו ונימוקו כי רצה להחזיר שכינת כבודו ית' בתוך בני ישראל, לכן מדה כנגד מדה יזכה להיות לעולם ויבוא לבשר הגאולה כאשר ימלא כבוד ה' ושכינתו בעולם על ידי התחזקות ביראת שמים.

עבודת היראה בימי בין המצרים

בין בימים אלו הנקראים ימי בין המצרים על שאנו מתאבלים על חורבן ציון וירושלים וסילוק שכינתו ית' מתוכינו, בודאי הזמן גרמא להתחזק ביראת שמים בכל האופנים, ובוזה נזכה להרבות שכינתו בעולם ועל ידי זה יבנה בית המקדש מקום שכינת עוונות ית'. והעיקר הוא להתחזק ביראת ה' בשמירה יתירה על קדושת הדיבור העינים והאזניים, כמו שאמר ק"ו זללה"ה **בייטב לב** (פ"י מסעי) על ג' ההפטורות שמפטירין בשלש שבתות שבין המצרים, הא' "דברי" (ימ"ס 6, 6), הב' "שמעו" (ימ"ס 3, 7), הג' "חזון" (ישעי"ס 6, 6), ש"דברי" הוא

נסתלקה שכינה מתוך כלל בני ישראל, עד כדי כך שאפילו הצדיקים כדוגמת פנחס לא השיגו אז מעלת השראת השכינה, ולכן השתדל להכניס בלב בני ישראל יראת ה', כי מדת היראה היא הגורמת השראת השכינה, כמו שביאר האור החיים הק' (פ"י צ"ש"ס פסוק 6, 6) **בראשית יש** לפרש על דרך אומרו (ישעי"ס לג, ו) יראת ה' היא אוצרו, הכוונה היא, כי מי שיש בו יראת ה' היא אוצרו לתקות הלבבות שהוא דביקות אורו יתברך בנפש אדם, כאומרו (דברים ז, ז) ואתם הדבקים וגו', וכל מי שיש בו יראת שמים הוא משכן השכינה, כאומרו (תהלים ע"ט, ט) אהל שכן באדם, והוא שרמו בתיבת **בראשית** על זה הדרך, **בי"ת פירוש בית מושב אלהים** היא היראה הרמוזה בתיבת **ראשית**, דכתיב (תהלים ק"א, י) **ראשית חכמה יראת ה'**, ברא ה' והכין פעלו. עכ"ד. ובוזה מובן שפיר טעם הדבר שפנחס עורר לב כל בני ישראל לאחוז ביראת ה' כל היום, כי רצה להחזיר שכינת כבודו ית' בתוך בני ישראל, כי במקום שיש יראת שמים שם שוכן הקב"ה, כדברי האוה"ח הק' הנזכרים, וכמו שאמרו חז"ל (ש"ס 66:) אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא יראת שמים בלבד. ולכן כאשר נתוסף יראת שמים בלבבות בני"ו חזרה השכינה לשכון בתוך בני ישראל.

קריאת שמע מתוך יראה עילאה

לכן כתיב, והמה בוכים פתח אוהל מועד, וכתב בתרגום יונתן, **ואינון בכיין וקריין שמע.** כי נודע מה שאמר הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע **מהאניפאלי** לפרש המשנה (רי"ט מס' צרכות) מאימתי קורין את שמע, הכוונה **שמתוך אימה ופחד ויראה יתירה מאת ה' יתברך צריכים לקרות קריאת שמע.** ומכיון שבני ישראל ראו שבעון זמרי ותוקף הקליפות נסתלקה מהם שכינה, רצו לעשות פעולות לטובה להחזיר השראת השכינה בתוכם, לכן געו כולם בכביה בתשובה שלימה, **ואינון בכיין וקריין שמע,** היינו שקבלו עליהם עול מלכותו ית' מתוך אימה ויראה, בכדי להחזיר השראת שכינתו בתוכם ובכל פינות העולם.

לאחר מתן מתורה נצטוו לאחוז ביראה

וזהו כוונת הגמרא, **שאמר פנחס, לא כך לימדתי בדתך מה"ר סיני הבוועל את כותית קנאין פוגעין בו,** ויתכן לומר בדרך רמז ומליצה שבזה רמז פנחס גודל מעלת מדת היראה שבזכותה זוכים להשראת השכינה,

שהנפש היא בגלות, רחוק מלהגיע ליראת שמים באמת, כי השכות העולם והשכות הגלות מעכבים. על כן אומרים דאע"פ שאנו כבושה בגולה, ואי אפשר לנו להגיע ליראת שמים אמיתית, מ"מ "לומדת" יראתך, שלומדים עכ"פ את הכללים והידעות של יראת שמים, שיהי' לנו קצת ידיעה מה נקרא יראת שמים, כדי שלא יהא בעינינו כחדשים כאשר יבא משיח צדקיננו, וע"ד דאיתא בספרי (וכצילו רשי"ל ס"פ עקב) עה"כ (דכ"י יא, יח) ושמתם את דברי וגו', אע"פ שאני מגלה אתכם מן הארץ לחוצה לארץ, היו מצויינים במצות, הניחו תפילין עשו מזוזות, כדי שלא יהיו בעיניכם חדשים כשתחזרו, וכן אמר ירמיה הציבו לך ציונים, אלו המצות שישראל מצויינים בהם וכו'. והכא נמו, לומדת יראתך כדי שכאשר נזכה אל הגאולה שלימה ונבוא לפני המלך המשיח והוא יזריח בנו יראת שמים לא יהא בעינינו חדשות, ועוד זכור נזכור שעסקנו קצת בלימוד יראת ה' אלא שלא יכולנו להשיג על בוריה, ולזה אמר כבושה בגולה לומדת יראתך שבגלות לומדים עכ"פ יראת שמים, עכדה"ק.

וזהו אריכות הלשון התרגום יונתן, ויהי לעלמא למבשרא גאולתא בסוף ימיו, שבא לומר שפנחס חי לעולם ועל ידי זה מכנים בלב בני ישראל בכל זמן הגלות יראת שמים כפי שאפשר להשיג בזמנים אלו, וגם יבוא לבשר הגאולה כאשר ימלא כבוד ה' ושכינתו בעולם על ידי התחזקות ביראת שמים.

לעורר את הלב לתקן כח הדבור, ו"שמעו" לתקן כח השמיעה, ו"חזו" לתקן כח הראיה, כי על ידי פגימות שלשה חושים אלו בא חורבן בית המקדש, ועל ידי תיקונם ישוב הדבר לאיתנו, ע"כ.

ויש לרמוז זאת בדברי הכתוב הנזכר למעלה, מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה אותי, על דרך שאמר ק"ז זללה"ה בייטב פנים (יפס לעייס 6) שבקשתינו בתפילת מוסף, ויהי החדש הזה סוף וקץ לכל צרותינו, רומז על חודש תמוז כי צירופו מתחיל בתיבת 'זה', והוא יוצא מהפסוק (ספסר כ, יג) זה אינני שויה לי. וז"ש ויהי החדש ה'זה' הוא תמוז, סוף וקץ לכל צרותינו. וזהו דברי השי"ת לבני ישראל, מי יתן והיה לבכם "זה" להם ליראה אותי, היינו שבחודש תמוז הנרמז בתיבת זה, יתחזקו ביראת ה' המביא לידי השראת השכינה ובנין בית המקדש.

**בזמן הגלות
יש להתחזק ביראה כפי האפשר**

ויתכן לרמוז באריכות הלשון בדברי התרגום יונתן, ויהי לעלמא למבשרא גאולתא בסוף ימיו, והכוונה שיחיה לעולם וגם יבשר הגאולה, על פי מה שאמר דו"ז רביה"ק זללה"ה (כו"י אות קנה) לבאר ההושענא, כבושה בגולה לומדת יראתך, וצ"ב שייכות הדברים, וגם אומרו לומדת יראתך, וכי בלימוד בלבד סגי, הרי צריך להיות ירא ה' בפועל. אמנם הנה מחמת כובד הגלות

ר' שמואל בר ר' יצחק הוי פרקד אתלת...

ברידער

זייט אייך משתתף
ביים 'שמחה'

מיט איינע
פון די דריי סכומים
יעדן חודש

180
ש"ח
א חודש

101
ש"ח
א חודש

72
ש"ח
א חודש

השמחה

מאנטיג דברים

מלבית השנתית

יוק שני כ"ח תמוז - תשפ"ג
בפאליש שע"י בית פדדיש הגדול, בערך זמני התפילות.

מקרא ואגדה

סיפורי קודש באהלי צדיקים פנינים יקרים מלאים זיו מפיקים
משלים נפלאים על סדר הפסוקים

ומיד פתח ואמר: זאג איך: "וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר" כשצריך לומר לפני בני" תורה, הרי צריך לומר "זאג איך", ואיך אפשר לומר ולהתבטא כך, אלא ש"זה הדבר אשר צוה ה'", כששכינה מדבר מתוך גרונו לכן הוא יכול לומר "זאג איך".

ומקנה רב

הרב החסיד ר' פרץ מפרשיסחא חשקה נפשו לנסוע לארץ ישראל, אבל כשרצה ליטול רשות לכך מרבו "היהודי" הקדוש, לא נתן לו. לא עברו מועטים ור' פרץ חלה. בא אליו היהודי לבקרו. ושאלו אם עדיין בדעתו לנסוע לארץ ישראל. אמר לו ר' פרץ:

כתוב בתורה: "ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד". למה התורה מספרת לנו זאת, וכי שבח הוא זה להצדיקים, בני גד ובני ראובן? אלא שהצדיקים הללו טענו שיש להם קנין ברבם, משה רבינו ע"ה, וכיון שמשה רבינו נקבר בעבר הירדן, אינם רוצים להיפרד ממנו. טענתם הועילה. וכך אני רואה אני שהרבי יסתלק בזמן קרוב מן העולם הזה, ולכן אני רוצה עוד להיות בארץ ישראל, אלא להיות ביחד עם הרבי, כי יש לי קנין בו.

וכן היה. ר' פרץ נסתלק באותו חולי מן העולם, ובזמן קצר אחריו נסתלק גם "היהודי".

אלה מסעי בני ישראל

פעם בעת שסיפר לנו הגה"ק רבי שאול בראך זצ"ל, אבד"ק קאשוי על הימים בהם למד בחוסט, על התמדתו הנפלאה בלימוד בלי הרף, "ובכל זאת", מספר רבי שאול, "לא רציתי לאבד אף הזדמנות אחת בעת שהייתי יכול לשמוע משהו מרבי המהר"ם שיק. וכל מה ששמעתי ממנו רשמתי מיד בקיצור על נייר ואח"כ כתבתי הכל בקונטרסי". "תאמינו לי", ממשיך רבי שאול "שהיו מילים ששמעתי מרבי שלא ידעתי לתרגם אותן מלשון יידיש ללשון הקודש, הלא הייתי עוד ילד קטן ולכן לפעמים כתבתי המלה שלא ידעתי תרגומה כמו שרבי אמרה יידיש, ואחרי שנים תיקנתי

וידבר משה אל ראשי המטות

אחר הסתלקות מרן הגה"ק מהרי"א מזידיטשוב זי"ע היה בנו הרה"ק ר' אליהו זצ"ל אצל מחותנו הרה"צ הגה"ק ר' יהושע אבד"ק בעלזא זי"ע שהיה אז במרחץ לבאין סמוך לק"ק גריידינג והיה שם על ש"ק פ' מטות, ואמר לו הרה"ק מבעלזא להרה"ק ר"א שיאמר תורה ואמר לו איזה פעמים ולא רצה עד שהפציר בו ואמר כך, שמעתי מאבי הקדוש מאמר בשם רבו הקדוש מרן צבי הירש מזידיטשוב שאמר בשם הגה"ק ר' יצחק מדראהביטש זי"ע כאשר רוצים לומר תורה לפני בני ישראל צריך להיות עכ"פ על אחד מן ג' אופנים, א' שיהיה דברי תורה לטובת נפש האומר, אופן ב' שיהיה התורה שיאמר לטובת כלל ישראל, אופן ג' שלא יאמר תורה עד ששמע מפי הגבורה עכלה"ק.

ואמר הרה"ק ר"א זצ"ל כל הג' אופנים היו כולם במשה רבינו, וכמרומו בזה הפסוק וידבר משה אל ראשי המטות, אופן א' לטובת נפש האומר, מרומו בראשי המטות, כי משה רבינו ע"ה היה הראש על כל הנשיאים ועל כל ישראל, אופן ב' לבני ישראל, שהתורה שאמר היה לטובת כלל ישראל, לאמר זה הדבר אשר צוה ה', שלא אמר דברי תורה עד ששמע מפי הגבורה עכלה"ה. והפליא הגה"ק מרן מבעלזא זצ"ל דבריו הקדושים.

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר

בעת שישב אדמוה"ז אביר יעקב מסדיגורא זי"ע בפעם הראשונה על כסא קדשו לומר תורה, דיבר מהענין של נוסח ואמירת לשון "זאג איך" שהיה מורגל באמ"ק של אביו הק', ואמר שהמגיד בפעם הראשונה שהיה צריך לומר תורה נפלו לו שני שיניים מרוב פחד הבורא, כשנזכר שהוא צריך לעשות את פיו מדור לשכינה והפסיק מעט ואמר - שבאמת אינו מובן איך יכול אדם לומר "זאג איך", רק שהשכינה מדברת מתוך גרונו אז הרי השכינה אומרת "זאג איך".

שואל ממנו עצה בשידוכין, והשיבו כי יש לו קבלה בענין שידוכין שגם לרבי אין ידיעה, אמר לו הרה"ק: אבל עצה טובה יוכל עכ"פ רבי ליתן, ובס' שיח שרפי קודש מובא דהרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע סיפר: בעיר קריסטענפאלע היו האנשים מאדערענע חסידישע אידן, ואיש אחד משם היה רגיל לנסוע לזקניו ז"ל הרה"ק ר' יהושע מבעלזא זי"ע, פעם אחת אמר אחד מהמאדערענע חסידים להחסיד הזה: למה אתה נוסע לבעלזא, השיב לו: כשאני רוצה שידוך, אני שואל באיזה מן הרבה שידוכים ששידכו לי אסכים, והוא אומר לי: "מה שהלב מושך אותך אותו שידוך תעשה", אמר לו הנ"ל: למה אתה צריך לנסוע להרה"ק? גם אני אומר לך כן, ובוודאי שהשידוך המושך אותך תעשה, ציית הנ"ל לאותו האיש והפסיק מלנסוע, לאחר שני שנים נסע עוד הפעם לזקניו, שאל אותו זקניו: למה הפסקת לנסוע משך שני שנים? וסיפר לו את כל המעשה הנ"ל, שאל לו זקניו, א"כ למה לא המשכת בהפסקתך? ענה הלה: כשהרבי היה אומר לי מימרא הנ"ל היה לבי מושך אותי, אמנם כשהפסקתי לבוא לא משך אותי הלב לשום שידוך, ואמר הרה"ק מבעלזא זי"ע שזוהו הפשט בדברי המשנה (אבות ו א) ונהנין ממנו עצה ותושיה, ולכאורה למה לא כתיב ונותנין עצה ותושיה, אלא י"ל דהנה כשאחד בא לשאול עצה על שידוך, אי אפשר לומר לו תתחתן עם איש זה דווקא, דאם כן נמצא שאתה מייעצו לא להתחתן עם איש אחר, וזה אסור לעשות, אלא העצה הוא שמייעצים לו באופן כזה ש"ונהנין ממנו עצה", היינו שהלב מושך לזה השידוך אשר הגון בשבילו.

וכתבתיה בלשון הקודש". וכן סיפר, שפעם אחת בשעת לימוד חורש"י עם הישיבה, הי' זה בפרשת מסעי, אמר המהר"ם שיק שאצל מורו החתם סופר זצ"ל לא היו נוהגים לקרא סדר המסעות בקריאת התורה בניגון, כפי שנהוג בהרבה מקומות, לא ידעתי טעמו ונימוקו של מורי הח"ס בזה, כי הלא בענין מסעות בני"י ישנם שני דיעות של רש"י ושל הרמב"ן, אם המסעות הם לשבח או לגנאי. כפי דברי רש"י שכתב בתחלת פרשת מסעי... שאעפ"י שגזר עליהם לטלטלם ולהניעם במדבר וגו', לפי זה המסעות הם לגנאי. אבל לפי דברי הרמב"ן שכתב שם, ...המסעות והאותות הגדולים שעשה עמנו ה'... ועוד טעמים שלא נתגלה לנו סודם כי אם על פי ה' וגו', היו המסעות לשבח. יוצא מזה שלפי הדעה שהמסעות היו לשבח, צריך לקרוא המסעות בניגון המקובל, ולפי הדעה שהיו לגנאי, קוראים המסעות כדרך שקוראין שאר פרשיות התורה, בלי ניגון. והנה מורי הח"ס חיבב מאוד את הרמב"ן, ולמד כל ימיו חורש"י עם פי' הרמב"ן, הוא גם ביקש מתלמידיו תמיד ללמוד חורש"י עם הרמב"ן, אלו הבחורים שידע עליהם שהם לומדים פי' הרמב"ן, הוא חיבב וקירב מאד, וגם אני הייתי בין אותם תלמידים, גם ידוע שמורי הח"ס היה לו ניצוץ נשמת הרמב"ן. ולאחר כל זה בענין המסעות כנראה הכריע מורי הח"ס לא כהרמב"ן אלא כרש"י ולכן לא קראו אצלו המסעות בניגון הנהוג. איך האב אבער נישט געהאט קיין מוט, פרעגן מיין רבי, למה לא ניגנו אצלו המסעות. [ע"כ מה שסיפר המהר"ם שיק] את המילה "מוט" לא ידע רבינו לתרגם ללשון קודש בעת שכתב את דברי רבו, וע"כ כתב ולא היה לו "מוט" לשאול את רבו. רבינו הוציא את הקונטרס שכתב בו הראה לנו את המקום בפ' מסעי, ועל הגליון כתוב "ולא הרהיב עוז בנפשו".

לטוב בעיניהם תהיינה לנשים

מקובל בשם הרה"ק ר' יחזקאל מקאזמיר זי"ע בשם הרה"ק מלובלין זי"ע שאין לומר שום דעה בשום שידוך, רק כפי שיוטב בעיני המחותרים והזוג, ואמר שמפורש בתורה כן, שאמר השי"ת למשה בבנות צלפחד "לטוב בעיניהם תהיינה לנשים", ומדוע לא אמר למי ינשאו, ועל כרחך שאין לומר בזה שום דעה, עכדה"ק, ובס' אור הנפלאות מובא דהרה"ק ר' יוסף מטארטשין זי"ע שאל פעם את אביו הרה"ק מלובלין זי"ע אודות שידוך, השיב לו אביו: אין לנו ידיעה ברורה, כי זה הוא בכיפת השמים, אמר לו בנו: הלא כל הדברים הם מהשמים, השיבו הרה"ק מלובלין: בתנאים כותבים "המגיד מראשית אחרית", אחרית הוא עד סוף כל הדורות, וזה רק השי"ת לבדו יודע, עכדה"ק. ובספר שיח שרפי קודש מובא שפעם אחת שאל הרה"ק מקאצק לאחד מחסידיו, למה אינו

דיני תשעת הימים

איסור כיבוס

ג) מנהגינו (עפ"י הרמ"א) די ש איסור כיבוס בכל התשעה ימים, ואפי' אינו רוצה ללבושם עתה, והטעם כתב רש"י (תענית כ"ט): משום שמסיח עצמו מהאבלות. מי שאין לו אלא חלוק אחד כתב המשנ"ב (ס"ק כ"ט) די ש להתיר לכבס מר"ח עד השבת, לכן השנה בשבוע הבעל"ט פ' דברים יש את הקולא הזאת, וכן מי שיש לו ב' בגדים ונתלכלכו, יש לו היתר לכבס בשבוע ז.

כיבוס בגדי קטנים

ד) כן אסור לכבס לקטנים, מיהו כתב הרמ"א בגדים שמלפפים בהם הקטנים לגמרי שמוציאים רעי וכו' מישראל שרי, דהיינו עד גיל 3 בערך, ויש מאחרוני זמנינו שכותבים להקל אפי' ביותר גדולים אם נתלכלך ואין לו בגד אחר, כי הרמ"א מסיים ואפי' בגדי שאר קטנים נוהגים להקל, והפמ"ג (א"א סקל"ט) פי' שמותר אף כשהגיע לחינוך.

בגדים מכובסים והאנטוכער

ה) מנהגינו עפ"י הרמ"א שמר"ח אסור ללבוש בגד מכובס, ולא להציע המטות במצעים מכובסות, וכן מטפחות הידים והשולחן אסור (סעי' ג), דהיינו האנטוכער ומפות על השלחן, אבל כתב הרמ"א דלכבוד שבת מותר ללבוש בגדים מכובסים ומציעים לבנים כמו בשאר שבתות, וכתב ע"ז המשנ"ב בשם אחרונים דההיתר הוא רק להחליף מפות על השלחן לכבוד שבת, אבל אסור להחליף הסדינים אפי' לכבוד שבת.

ו) המתארח בימים אלו בבית חבירו או בבית מלון, כתב בשו"ת מנח"י (ה"י סי' מ"ה) שמותר לו לישון על מצעים מכובסים, דבדרך כלל בני"א מקפידים ומצטערים לישון על מצעים שאחרים כבר השתמשו בזה (ובפרט לכבוד שבת

איסור אכילת בשר ושתיית יין

א) נוהגים שלא לאכול בשר ולשתות יין מר"ח עד התענית ור"ח בכלל (סי' תקנ"א מ"ב ס"ק נ"ח). ותבשיל של בשר - היינו שנתבשלו דברים אחרים עם הבשר - נוהגים שלא לאכלו, אבל אם רק נתבשל בקדירה של בשר מותר (מ"ב ס"ק ס"ג). ולגבי יין, גם מיץ ענבים בכלל האיסור, ואם מערבים יין בתבשיל או במזונות, אם יש ס' נגד היין פשיטא דמותר, ואפי' אם אין ס' בהתבשיל, אבל לא מרגישים טעם היין, אפשר להקל (שעה"צ ס"ק ס"ח).

מצוי היום משקים שנקרא משקה בטעם ענבים, בדרך כלל אין בזה שום ענבים ויין, ומותר לשתותם. ואודות שתית יי"ש - כתב בשע"ת שמותר לשתות ואינו בכלל האיסור של יין.

שתיית הכוס בהבדלה

ב) כתב המחבר (סי' תקנ"א ס"י) שמותר לשתות יין הבדלה, וכתב הרמ"א (שם) ונוהגין להחמיר שלא לשתות יין בברהמ"ז ולא בהבדלה אלא נותנים לתינוק, ובמקום דליכא תינוק מותר בעצמו.

והנה המנהג אצל הרבה יראים ושלמים כדברי המחבר שהמבדיל שותה בעצמו, ובלקט יושר כתב שכן נהג רבו בעל תרומת הדשן, וכן נהג רבינו זי"ע, וגם בס' דרכי חיים ושלו' כתוב כן, וכן בעוד מנהגי צדיקים.

[ראיתי בס' הליכות שלמה להגרש"ז אויערבאך זצ"ל שכ' טעם נפלא על מה שנהגו להקל, דמש"כ הרמ"א 'קטן' היינו דוקא שהגיע לחינוך, אך עדיין לא הגיע להתאבל על ירושלים, וכמוש"כ המג"א, וכיון שלא נתבאר אימתי הוא שיעור זה וקשה לדין לשער הדבר, לכן יש שנוהגין שהמבדיל שותה הכוס בעצמו].

בצונן מר"ח ואילך, וכתב במשנ"ב (ס"ק צ"ז) היינו כל גופו אסור, אבל פניו ידיו ורגליו שרי לרחוץ בצונן.

עוד כתב הרמ"א ואפי' בע"ש חזון אסור לרחוץ כ"א ראשו פניו ידיו ורגליו בצונן, ויש מקילים בחפיפת הראש בחמין למי שרגיל בכך כל שבת, וכתב במשנ"ב (סקצ"ז) בשם החי"א דה"ה דשרי פניו ידיו ורגליו בחמין למי שרגיל בכך כל שבת, עוד כתב המשנ"ב אבל לא בזיף.

נמצא לפי פשטות דברי השו"ע שבכל ימות השבוע מותר רק פניו ידיו ורגליו בצונן, ובע"ש חזון מותר פניו ידיו ורגליו וראשו בחמין, אבל בלי זיף.

במקומות זיעה

יג) בזמנינו בפרט כאן בעירנו ב"ב שהחום גובר ומזיעים הרבה, כתב בשו"ת שבה"ל (ח"ז סי' ע"ז) שמותר לרחוץ גם כל גופו בצונן דרך אברים אברים לא בבת אחת, והדבר מסור ללב ירא ד' מתי להקל בזה.

ובאמת קשה מאוד לומר כללים בזה, כי יש אנשים שסובלים ביותר מהזיעה, ולכן כ"א ישער בנפשו ויתיר לעצמו מה שאינו לתענוג אלא להסרת הזיעה, דהוי כמו לכלוך שמותר להתרחץ, ויש אנשים שצריכים גם קצת זיף במקומות המיועדים, כי לא סגי להם להסיר הכללוך רק במים מותר להם להשתמש בזיף במקומות המסוימים, אבל ודאי שלרחוץ כל הגוף בבת אחת צריך להחמיר בזה.

עוד צריך להעיר שלא טוב עושים האנשים שצריכים להתרחץ ורוחצים עצמם במקוה בפרהסי', וכמו האדם הצריך לאכול בת"ב אינו אוכל בפרהסי' בביהמ"ד נגד אנשים, כן בענין הרחיצה המותרת כמ"ש לעיל יתרחץ בביתו, ולא נגד אנשים במקוה.

טבילה במקוה

יג) ולגבי טבילה במקוה מי שנוהג לטבול בכל יום מותר לטבול גם בימים אלו. וראוי שהמים לא יהי' חמים אלא צוננים או פושרים, וכן צריך להזהר שלא לשהות במים אלא כפי צורך הטבילה, ויראי ד' גם כל השנה נוהגים לטבול ולצאת מיד.

גזיזת צפרניים

טו) לענין גזיזת צפרניים נחלקו האחרונים בזה, לדעת ה"ט"ז אסור בשבוע שחל בו ט"ב, ולדעת המ"א מותר, אולם לכבוד שבת כתב המשנ"ב (סק"כ) כגון שחל ט"ב בשבת שרי בע"ש ליטול הצפרניים, אבל מי שלא רגיל לקוצצם כל שבוע, לכתחילה יראה ליטלן בשבוע הקודם, (כ"כ בס' הליכות שלמה).

בודאי מותר, ובבית מלון שהמנהג להחליף כל יום מצעים חדשים יודיע להם שלא יחליפו את שלו, ואם בכל זאת החליפו מותר להשתמש בזה.

עצה שיוכלו להחליף בגדים

ז) מי שדרכו ורוצה להחליף בגדיו, ילבשם קודם ר"ח למשך זמן שלא יראה כמכובס ממש, ומקור ההיתר בזה מובא בהל' אבלות (יו"ד סי' שפ"ט ס"י) דכתב הרמ"א שאם לבשו אדם אחר רק שעה א' די, וכתב שם הש"ך דלאו דוקא שעה ממש, אבל ביארו האחרונים שקשה לומר שיעור ע"ז, אבל צריך להיות זמן ניכר עד שאינו נראה כמכובס, וה"ה לגבי תשעת הימים (שו"ת מנח"י ח"י סי' מ"ד).

לעשות עצה הנ"ל בשבת

ח) לגבי ללבוש בשבת כדי שיוכל אח"כ ללבוש בימות החול יש בזה משום איסור הכנה משבת לחול, והעצה היעוצה היא ללבוש בבוקר כשקם מהשינה, ואחר הצהריים כשקם מהשינה שאז אינו ניכר שהוא מכין לצורך חול (כף החיים, בצל החכמה, הליכות שלמה ועוד).

להניח על הארץ

ט) יש מקילים שמניחים על הארץ את הבגדים לזמן מה, ועי"ז נחשב בעיניהם שאינם מכובסים, אמנם כן מובא בס' לחם הפנים (על יו"ד סי' שע"ו) הובא במנח"י הנ"ל לגבי אבל, אבל כתב שם שמניחים אותו מקודם לכן שעה אחת על "קרקע עולם" עכ"ל, אבל על קרקע מרוצף בבתים שלנו שאין שם שום לכלוך קשה מאוד להקל בזה, ועיין בס' הליכות שלמה שכתב שלא להקל בזה, וגם בשו"ת שבה"ל (חלק י"א סי' קל"ה) כתב וז"ל: דעתי פשוטה דאין לעשות כן דהיא הערמה לבטל זכרון אבלות דרבים בימים אלה עי"ש.

י) בגדים הצמודים לגוף ופוזמקאות מצאנו בהרבה פוסקים שמתירים להחליף וללבוש מכובסים, משום דבזמנינו שיש הרבה זיעה אזי אין הכוונה לתענוג אלא מפני לכלוך הזיעה, ואפשר להקל בזה.

שטיפת הבית

יא) לגבי שטיפת הבית לא מצינו בשו"ע ובפוסקים שאוסרים בזה, אבל מובא בשם הגר"ח זאנענפעלד זצ"ל לאסור בזה, ולכן בימות החול יש נוהגים להחמיר בזה, אבל לכבוד שבת מותר, וכן אם יש לכלוך ממש מותר אפי' בימות החול.

רחיצה

יב) כתב הרמ"א (סי' תקנ"א סט"ז) נוהגין שלא לרחוץ אפי'

למען ידעו

ענינים נפלאים
על עניני הפרשה והמועדים מלוקטים
להרוות הצמאים

ולא תקחו כפר לנפש (לה, לא)

אנו מומשיכים להביא את סיום הפרשה הסוערת בעיר הבירה לאנדאן כשאנשים דימו שלקחו כופר ואפיקורס לשמש להם כרב הקהילה, והשמיצו אותו וביזו אותו באופנים חמורים ביותר, עד שהפרשה באה על סיומה ברוב כבוד ויקר, והאמת והשלוש אהבו.

דעת רבנים אחרים, ולא כפופים למנהגים ודעות של רבני מדינות אחרות, והדבר גרם שהמחלוקת רק החריפה יותר ויותר, עד שראו שהגיעו למבוי סתום מכל צדדיו ואין דרך לצאת מהסבך הנורא שפקד את קהילתם.

ה'חכם צבי' נבחר

למעשה היה ברור לכל בר דעת, שאין כעת שום פתרון אחר, כי אם למצוא בית דין שאין לו שום אינטרס לאף אחד מהצדדים, דהיינו בית דין חשוב ומקובל מעבר לגבולות ענגלאנד, אבל שיהא בית דין שאינו קשור לקהילות שממנו באו היהודים תושבי ענגלאנד, פן יש השפעה ליהודים אלו על הרבנים שבמקום מוצאם, אבל פרנסי הקהילה לא הכירו בית דין כזה.

ולכן הלכו פרנסי הקהילה והתכנסו באסיפה דחופה עם הנהלת הקהילה האשכנזית שבלאנדאן, וביקשו מהם שיבואו לעזרתם להצילם מרדת שחת, ויתנו להם עצה על איזה בית דין אפשר לסמוך, אנשי הקהילה האשכנזית גילתה לפרנסי הקהילה הספרדית שבעיר אלטונא יש תלמיד חכם עצום המקובל על כל יהודי מערב אייראפא, הגאון האדיר רבי צבי אשכנזי זצ"ל, המכונה בתואר 'חכם צבי', והציעו להעביר את הדין תורה לאיש חכם זה, כי כולם בודאי ישמעו בקולו. לאחר שמייעת כל הדעות של פרנסי הקהילה הוחלט בעצה אחת להביא את הפרשה לסיומה

הקדמה משבוע שעבר

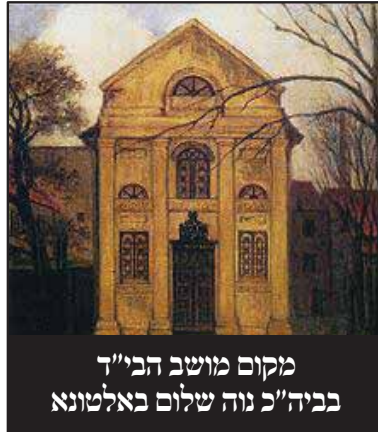
בשבוע שעבר הבאנו כאן פרשה מסעירה ביותר שהתקיימה לפני יותר משלש מאות שנה בעיר הבירה לאנדאן, כאשר הגאון הגדול רב הקהילה הספרדית רבי דוד נייטו זצ"ל נחשד בפי הרבה כמי ששייך ח"ו לכת הכופרים, עקב דרשה מסויימת שבה דיבר דברים של טעם שהיה נראה להם כדברי כפירה, והקהילה כמרקחה והעיר מפולגת והאש בוערת עד לב השמים, ומיום ליום המצב נהיה יותר ויותר גרוע ואין מי שירגיע אותם.

הפניה לאמשטערדאם

פרנסי ומנהיגי הקהילה ראו בעיניהם איך שהקהילה מתפוררת, והבינו שחייבים לעשות כל טצדקי שבעולם כדי לפתור את השאלה על ידי בית דין כשר בישראל, בפסק ברור ומובן, אבל לא היה בנמצא דבר כזה במדינת ענגלאנד שיהא בית דין שידון את רב הקהילה, והיות שכמה מבני הקהילה היה מוצאם מהעיר אמשטערדאם, לכן החליטו מעצמם לפנות לבית הדין באמשטערדאם שיפסוק בעבורם מה לעשות עם הרב ועם דבריו.

כשפרנסי הקהילה שמעו את הדבר, הם דחו זאת בתוקף והבהירו שאין הם מוכנים בשום אופן להתדיין בבית דין של אמשטערדאם, כי הם קהילה עצמאית שלא נסמכת על

הדבר הזה שנקרא 'טבע' הוא המצאה מחמש מאות שנים האחרונות ולא נמצא בדברי חז"ל, כי חז"ל אומרים שהקב"ה הוא המשיב הרוח והוא המוריד הגשם, והוא המפריח טללים, והקב"ה עושה את כל אותן העניינים שאנשים קורין להם 'טבע העולם', ואין שום טבע אחר בעולם, ולכן אמרתי שהקב"ה והטבע הכל אחד הוא, עד כאן דיבר בדרשתו.

מקום מושב הבי"ד
בביה"כ נוה שלום באלטונא

ובדברי ההתנצלות כתב בתוך דבריו: רציתי להורות להאנשים ולהזהירם, שלא יאמרו שהטבע הוא זה שמוריד גשמים וטללים אלא הכל עושה השי"ת בעצמו, והקב"ה הוא זה שזון ומפרנס את עולמו, ויסכר פי דוברי שקר האומרים שיש טבע חוץ מהשגחת הבורא, חלילה לומר כך. והחכם צבי מסיים את השאלה ששואלים אותו 'מה משפט הדורש'.

והוא מתחיל את תשובתו בדברים אלו: רואה אני את דברי החכם המרומם והנעלה נר"ו שהן הן דברי הכוזרי וכו' ואפריון נמטייה להחכם הדורש הם ישמרהו, שאף שהוא יודע את כל דעות הפילאסאפן האומרים שיש טבע בעולם, מ"מ מאס ברע ובחר בטוב טעם ובדעת קדושים, דברי חסידי עמינו זכרונם לברכה האומרים שהכל הוא בהשגחה מאיתו יתברך, ואני שמעתי את התלונות אבל איני מבין מה העוררין שיש עלינו... וכל שכן וקל וחומר שדברי הדורש ברורים ומפורשים, ואין שום צורך בהתנצלות.

לאחר מכן הוא זועק נגד המתלוננים: מה להם כי נזעקו על הדורש השם ישמרהו, למה קראו אחריו ופגעו בו... הנה הרב הגדול הגאון הידוע בחכמה ובחסידות כמוהר"ר ישעיה הלוי זצ"ל בספרו המפורסם של"ה, אשר נתקבל באהבה בכל תפוצות ישראל, כתב כדברים האלו, ואין צורך להעתיקו כי כל אחד יכול להראותו והוא מצוי וקל לעיין בו... וברור שצריכים אנו להחזיק טובה להחכם הכולל המרומם כמוהר"ר דוד נייטו השם ישמרהו על הדרשה שדרש להזהיר את העם לבל יטו לבכם אחרי דעת הפילאסאפין שמהם יצאו תקלות רבות, ואילו הוא האיר עיניהם באמונה הטהורה, שהכל מאתו יתברך בהשגחה עליונה, ואמינא ליה יישר כוחו וחילו, וכל המהרהר אחריו אחרי שכתבתי דברים אלו, חושש אני מחטאתו.

על ידי שיעבירו את השאלה לחכם צבי ומה שהוא יפסוק יחייב את כולם מבלי יוצא מן הכלל.

השאלה נשלחה

היות שהיה מרחק רב בין עיר הבירה לאנדאן לאלטונא, לכן לא היה באפשרות לשלוח שליחים כי אם להציע את הדברים על גבי הכתב, ולא היה קשה בכלל לשלוח את השאלה, כי

היה מאוד פשוט להעתיק את הדברים שאמר בדרשתו, ויחד עם זה לצרף את קונטרס ההתנצלות שכתב, והחכם צבי יראה את הדברים וההבהרת הדברים שבהתנצלות, ויכריע לפי ראות עיניו האם יש דברים פסולים בדברי הרב.

הפסק

ביום י"ז אב ה'תס"ה כתב החכם צבי את פסק הדין, הפסק נדפס בלאנדאן בקונטרס מיוחדת, ואף תורגם לשפת הספרדית, ולאחר שנים נדפס הפסק דין בשו"ת חכם צבי (סימן יח) כשבפסק דין טיהר החכם צבי את שמו הגדול של רבי דוד נייטו רב הקהילה, ואסר בכל תוקף להרהר עליו, ואף הוסיף בלשונו הקדוש: אנו צריכים להחזיק לו טובה על הדרשה שדרש.

קטעים מפסק הדין

אנחנו לא ניכנס לעצם הויכוח הפנימי של הדברים האלו העומדים ברומם של עולם, אבל לתועלת ולחיבוב הענין נצטט כמה קטעים מפסק הדין, מיד בתחילה כותב החכם צבי שהוא יוצא מגדרו ומתערב בריב לא לו, אבל הוא עושה זאת רק כדי להשיב השלום במחנה ישראל, וכשמביא את דברי רבי דוד הוא מתאר בתיאורי כבוד: החכם המרומם והנעלה כבוד מורינו הר"ר דוד נייטו נר"ו אב"ד ומו"ץ בק"ק שערי שמים, דרש בבית הכנסת דרוש בשפה הספרדית ואעתיק כאן את דבריו מלשון לעז ללשון הקודש, וכה אמר בדרשתו: אומרים שאני אמרתי בשיבה שהשי"ת והטבע, הטבע והשי"ת הכל אחד הוא, אומר אני שאכן כך אמרתי ואני אקיימו ואכריחנו מדברי דוד המלך וכו' ויהודים יקרים הטו אזינכם כי הוא עיקר הראשון מאמונתו, צריך לדעת שכל

התשובה: ליד הגביר המרומם ונעלה לשם טוב ולתהלה כה"ר משה די מדינה ה"י גבאי בק"ק שערי שמים וכו'.

והקטע השני שחסר בתשובה זה שמות הרבנים של הדיינים שהצטרפו לפסק דין, אבל בקונטרס מופיע שמותם: שלמה ב"ר נתן,

תואר פני החכם צבי

ואריה ב"ר שמחה מוילנא.

הפרשה בדורות הבאים

פרשה זו עם דברי רבי דוד והחכם צבי מוזכרים רבות בספרים אחרים בדורות שלאחריהם, כפי שמביא החיד"א בספרו שם הגדולים: הר"ר דוד נייטו אב"ד ור"מ דק"ק ספרדים אשר בלונדריס... היה חכם בחכמות רבות, פילאסאף וחכם בתשבורת, ועמד נגד הפוקרים, ובתשובות הגאון ר' צבי (סימן י"ח) הוא נותן לו את השבחה כמה שאמר בענין הטבע עיין שם.

גם הגאון האדיר רבי יוסף שאול נאטאנזאהן מביא את דברי רבי דוד כמה וכמה פעמים בספריו, הן בספר דברי שאול בתחילת מסכת תענית, והן בספרו על התורה בסוף הספר בפרשת ואת הברכה, ומכחיש שם בארוכה את כל דברי האפיקורסים שאומרים שיש כח ביד הטבע, ומביא את דברי רבי דוד שהקב"ה בורא ומחדש בכל יום את הטבע,

ולכן כתבו חכמי ישראל לתלמי המלך אלוקים ברא בראשית שהקב"ה הוא זה שברא את הטבע ומנהלו, ובזה הוא מקשר סוף התורה לתחילתה, לעיני כל ישראל בראשית ברא, שישראל מאמינים בני מאמינים הם אלו שמבינים ויודעים זאת, והדבר עומד תמיד לעיניהם, שאלוקים ברא בראשית, שכל מה שרק יעבור עליהם, הכל הוא מהקב"ה, ואין שום בריה שבעולם שיכול לעשות איזה דבר מבלעדי הקב"ה, ויהי רצון שנוכל להשריש אמונה טהורה זו בלבינו.

בסיום פסק הדין החליט לצרף איתו עוד שני גאוני גדולים כדי שיהא לזה כח בית דין לכל הדעות וכה הוא מסיים את פסק הדין: היות שכל הדברים האלו ברורים ופשוטים ואין צריכין שום חיזוק, מ"מ כדי לבטל כל עורר וטוען, רציתי לצרף עמי שנים מן החכמים המובהקים שבעיר נו, ואחרי

מושא ומתן בינינו הסכמנו שלשתינו על כל הדברים האמורים למעלה שהן אמת וצדק, פה אלטונא יע"א, יום שישי טו"ב מנחם אב תס"ה לפ"ק, צבי אשכנזי בהרב המובהק כמוהר"ר יעקב זלה"ה.

הדפסת הפסק

באותן שנים עוד לא הודפס שום ספר יהודי בלאנדאן, וקונטרס פסק הדין היתה הדפסה הראשונה של קונטרס עם אותיות לשון קודש על אדמת לאנדאן, ואכן רואים שהודפס באופן גרוע ביותר כשהאותיות שבורות לגמרי עם טעויות אין קץ. לאחר קבלת פסק הדין נשתתקו טענותיהם של כל מתנגדי הרב, ומראשי השנה של שנת תס"ז חזרה השקט והשלווה לשרור בקהילה. גם היו רבים שהחרימו אז את ראשי מתנגדי הרב, אבל בעשרת ימי התשובה של שנה זו פעל הרב בכל הדרכים לקרב את כולם בחזרה, וביטל את כל החרמות, והשכין שלום עם כל

מתנגדיו ויריביו. לאחר שוך הפרשה המסעירה, המשיך רבי דוד להנהיג את הקהילה עוד כ"ב שנים, עד ליום הסתלקותו בכ"ח טבת תפ"ח בהיותו בן ע"ד שנים.

ואלה מוספי על הראשונים

המעייין בשו"ת חכם צבי יראה שחסר שני קטעים מפסק הדין שנכתב בקונטרס, ולכאורה הטעם הפשוט הוא שאין זה קשור לכל השאלה ההלכתית, אלא דברים חיצוניים הן, בקטע הראשון שחסר בתשובה כותב החכם צבי למי נשלחת

ספר כוזרי שני שהו"ל רבי דוד נייטו

'שמחת עולם' על ראשינו!

ימי השמחה

א שטענדיגע
שמחה!

פיטין תורם זיין

א חודש'ליכע
הוראת קבע!

מלכות השנתית

יום שני כ"ח תמוז - תשפ"ג

בפאליש שע"י בית מדרשיט הגדול, במשך זמני התפילות.

השמחה
מאנטיג דברים

לֹא שִׁיעַ אֶת לְשׁוֹנְךָ

ליקוט מספרי רביה"ק על חומר האיסור לדבר בשפתם הטמא אשר ברו להם הציונים

נערך ונכתב ע"י מערכת "השקפה כרוזה" בארה"ק ת"ז

דאין הקפידא על לשון הקדש דוקא, אלא לדבר בלשון של בית אבא, הגם דאינו לשון הקדש, מ"מ חיוב מוטל אקרקפתא דגברא לדבר רק בלשון המיוחד לאבותינו, עכ"ל¹.

וכ"ז דיבר רבינו לענין לשונות עכו"ם, אבל לענין לשון האפיקורסים גריעי הרבה טפי, שהרי ידוע שהמה יסדו לשונם בזדון לעקור את שפת אבותינו הק' ולנתק הקשר האבות והבנים למען לא ימשיכו הדור הצעיר את המסורת מהאבות הק', שהציונים קראו להם פארנאטיי"ם רח"ל, (עי' בקונטרס טוהר הלשון עמ' 51-60), ומטעם זה הם יסדו את הקיבוצים הנודעים לשמצה, ואכן בעוה"ר הצליחו לנתק הדור הצעיר ולהוליד דור "עברי" אשר לא ידעו את מסורת התורה והחינוך מאבותינו רח"ל².

והלא מה שהונהג לדבר בשפת האידיש אינה הנהגה חדשה שהחלה בדורות האחרונים, שהרי כבר נהגו כן אבות אבותינו בכל ארצות אשכנז, דוגמת פולין, גאליציע, רוסלאנד, אוקריינא, אונגארן, ליטא, ועוד, אשר דיברו בשפה זו, לפחות באלף שנים האחרונות³.

וכלל זה מסור בידינו, דבר שנתקבל בקרב הכלל כולו, זה למעלה מאלף שנים, וכל הגאונים והצדיקים והקדושים נהגו כך, בודאי ממקור קדוש יהלוך, ועלינו להמשיך ללכת בדרכיהם.

ומכ"ש ענין הלשון שהוא מהות האומה כנ"ל בוודאי חמור מאוד שלא לשנות ממסורת אבותינו הק', וכן אנו רואים בכ"מ בדברי חז"ל ש"חייב אדם לומר בלשון רבו", שלא לשנות כלום ממה שקיבל מרביתו אף אם אינו נראה לו שינוי משמעות בזה, וכן אנו רואים בגמ' (קידושין ע"ג א) שאין לשנות מלשון שהיה מקובל אצל החכמים ולנקוט לשון אנשי הרחוב, שהרי יש בזה שינוי מהמסורת המקובלת.

ובספר רחמי האב (ערך לשון הרע) כתב וז"ל, ובכלל זה גם כן להזהר מאוד שלא לשנות לשון אבותינו, שלא לדבר כלשון אנשי שח"ץ ארענדליך דייטש, או בלשון אונגריש, כי זה "אתחלתא דכפירה" וכו', פקך עיניך וראה איך הקפיד ר' יהודה על ר' נחמן בשנותו את הלשון בקידושין (דף ע"ג א), וכו', כי כך דרך היצר הרע היום אומר לו עשה כך ומחר עשה כך, האב ישנה הלשון והבן ישנה מנהגי ישראל וכן הבן יצא חוץ לשיטה ואחריתו עדי אובד עכ"ל.

וזל"ק דמרון רבינו הק' בדברי יואל (פ' שמיני עמ' רנ"א) בענין זה, איתא בתנודב"א (פכ"ג) שהפליג במעלת הדור של יוצאי מצרים, שבזכותו נגאלו, ואמר שכרתו ברית שלא ידברו רק בלשון של בית יעקב אביהם ושלא למדו לשון מצרים מפני דרכי ע"ז. עכ"ל⁴. והנה ידוע דכל דבריו דברי אלקים חיים, ולמה לא אמר בקצרה שלא ידברו רק בלשון הקדש, ש"מ

פתח תקוה, ושמעתי את נכדה הקטן פונה אליה בבקשה להביא לו אחד מבגדיו. מכיון שלא הבינה את דבריו שנאמרו בעברית, הביאה לו את כובעו. הנכד הקטן התפריץ אפוא בצחוק באמרו: "סבתא משוגעת"...

ומוסיף רבי בן ציון: "ואם זאת במילי דעלמא, ק"ו במילי דשמיא, שהקטנים שוחקים על הוקנים שאין מבינים את המדברים אליהם". (בטוב ירושלים, עמ' ק"א).

³ ובקונטרס טוהר הלשון (עמ' 75, הערה 58) עשה רשימת הגדולים מכל הארצות שדרו רבותינו ודיברו באידיש ונעתיק ככאן את דבריו, גדולי ישראל בארצות אשכנז שפתם היתה אידיש, ולדוגמא: המהר"ל מפראג והתוספות זי"ט (משעכסלאווקיי), הרמ"א (קראקא), מהרש"ל (פולין), טורי זהב (לעמבערג), הלבוש ור' יעקב עמדין (אמסטערדאם-האלאנד), שאגת ארי' (מייץ, פראנפרייך), ר' יהונתן אייבשיץ (דייטשלאנד), בעל שם טוב (אוקריינא) ותלמידיו, הגאון מוילנא (ליטא) ותלמידיו, התם סופר (פראנקפורט ופרעשבורג) ותלמידיו, וכן הלאה עד דורינו ממש כהחפץ חיים וכו', שכל דיבורם היו בשפה זו. וכך גם גדולי יהדות ספרד שהשתמשו בשפת לאדינו. (עי' בזה לקמן באות ד').

¹ וכע"ז הוא לשון מרן החתם סופר זי"ע בתורת משה (מהדו"ת דף מ"ד ע"א) בא"ד אודות הנחיצות לדבר לשון אידיש ולא לדבר לשון עכו"ם וז"ל, ואמנם חדשים מקרוב עצה העמיקו לברר הלשונות ולדבר צחות כל לשון על מתכונתו כדי להתערב עמהם, "ומיום התפשט הנגע צרעת ממארת ההוא פשטה מינות בישראל". עכ"ל¹. ק. וז"ל המהר"ם שיק האו"ח (סימן ע), כל מי אשר יבחן קורות ומעמד הדור, עין בעין יראה שמעת שנטו ישראל מדרך אבותינו וחשקו בידיעות נכריות וחכמת חיצוניות, ובילדי נכרים יספיקו ולשונות אומות יהגו, מתמעט התורה מישראל, והרבה פרעות בישראל אפיקורסים ופושעי ישראל ועבריינים, "וכולם לא התחילו ברשעות ההם אלא בלשונות לאומים" וחכמת נכרים להם, הם הם שחנקו ונטלו חיי התורה והמצוות, ואם אמרו חכז"ל סנהדרין (דף מ"ה) סודר שחינקו בו ואבן שהרגו בו אסור בהנאה וצריך קבורה, ראוי שנקבל על עצמנו ועל בנינו אחרינו שכל הנ"ל שהרגו וחנקו התורה והמצוות והיראת שמים שהם חיינו ואורך ימינו, לאסור ולקבור אותם ולא יהא להם שארית בישראל, והנסיון מעיד שבכל יום חללים רבים הפילו שהרוב מהחושקים והדבקים בידיעות נכריות אין בהם יראת שמים וכו', עכ"ל².

² וכפי מה שסיפר המגיד הירושלמי המפורסם רבי בן ציון יאדלער וצ"ל, וז"ל, "באהד הימים נודעזעת, כאשר נקלעתי לבית רבנית זקנה במושבה

הודעה משמחת

שמחים את להודיע לציבור אנשי שלומנו שיחיו

כי חלוקת לחם פרום
המתקיימת אחת לשבועיים
חינם אין כסף

תקיים אי"ה
ביום שלישי הבעל"ט
בכניסה לבית מדרשו הגדול
החל מהשעה 7:45 בבוקר
- מוגבל עד 4 יח"ל למשפחה -

כל הקודם זוכה!

בסניף יבנה
הנהלת המפעל

יעזור

הודעה משמחת לאברכי קהלתנו הק' שיחיו
כי שוב עלה בידינו לארגן

חלוקה של מוצרי תינוקות (מעממערס)
מחברת בייבי סיטר

ההרשמה עד יום ב' פר' דברים
עד שעה 12:00 בלילה
ע"י המערכת הזמנות בטל: 0735-477-868
מחיר ליח"ל 15 ש"ח
מוגבל ל-4 יח"ל למשפחה

החלוקה תתקיים אי"ה
ביום רביעי פרשת דברים
בין השעות 7:30 עד 8:15 בערב
בביהמ"ד עטרת זקנים

- ההרשמה מראש חובה -
יהי רצון שזוכה עוד רבות בשנים להרבות מעלים
לשבת הכלל והפרט עדי זוכה לביאת נואל צדק
במחרת בישינו אכיד
הנהלת המפעל

04972-750-6969 סניף יבנה / 072-3-750-6969 סניף יבנה / 1533-750-6969 סניף יבנה

מאנטאג פ' דברים

בית תמו הבעלי"ט
מסכת מנחות דף קו - קס / מסכת חולין דף ב - ג

ביום ארבעה עשר עד ששע 12 דפים

הודעה
ציטוטים מעולם
די תעגליקיים
צו תעמק
די בחינה אויך

חברים ישנים:
אפילו איר וועט אריינגעפאלן
פון די לבאטע פרקים אין
מס' מנחות, קולטע תעמק
די בחינה אויך די תעמק
ליבעט דפים פון מסכת חולין

חברים חדשים:
דעם למבצע געשעק
פון טעמק א בחינה
דעם זיטע מען פון זיין
געשעקען בוך זעלבס
צו הערן בייים באקאנט
פון די הערליכע משיח
בזיי כשרות העגער

ונשמחה בדברי תורתך, כי הם היינו ואורך ימינו

בשורה טובה

בשמחה רבה שמחים אנו לבשר צדק
לכל בני קהלתנו שיחיו
כי א"ה יתקיים
החלוקה החדשית שע"י מפעלינו

חלוקת מוצרי מזון לתינוקות (מטרנה)
חינם אין כסף
לרווחת אנשי שלומינו ובני קהלתנו

תתקיים בעז"ה
ביום רביעי פרשת דברים
א' מנחם אב הבעל"ט
בין השעות 7:15 עד 7:45 בערב בדיוק
בביהמ"ד עטרת זקנים
הנהלת המפעל

ב.ב. החלוקה מוגבלת
לשני קומפארט למשפחה

04972-750-6969 סניף יבנה / 072-3-750-6969 סניף יבנה / 1533-750-6969 סניף יבנה

נביא כאן פעולות רביה"ק זיע"א להצלת הבית החיים הישן בעיר איהעל אשר שם מחוקק ספון משכן קדשו של מרן הגה"ק בעל הישמח משה זיע"א כפי שתיאר הרה"ח אלכסנדר סנדר דייטש ז"ל הראה"ק דקהילתינו קהל יט"ל בארה"ב

רוע הגזירה

בשנת תשל"ב, ביום שני פר' חיי, בא לפני ימינו ואיש אמונו של רבינו ה"ה הרב החסיד ר' יוסף אשכנזי (שליט"א), והודיע לי שבהיותו אתמול במעון רבינו בבעל הארבאר, ביקש רבינו שאבוא אליו כי רוצה לדבר עמי בענין נחוץ, ר' יוסף אמר לי: רבינו רוצה לדבר עמי בענין הבית החיים הישן בעיר אוהעל

באונגארן, העומד בסכנה, כי השלטון המקומי זומם להרוס את בית החיים ולבנות במקומו בנינים חדשים, בתי מגורים לאוכלסי העיר, ועוד בנינים אחרים.

עשיתי כמצות רבינו ובאותו היום בערב נסעתי למשכנו של רבינו בבעל הארבאר, תיכף כאשר הגעתי למעון קדשו אמר לי רבינו בדברים קצרים, כי

קיבל אגרת מאיש נאמן המתגורר באיהעל, בשם ר' ליפא קליין, בו מודיע ר' ליפא קליין כי ראשי העיר איהעל החליטו להפקיע את שטח הבית החיים

היהודי הישן בעיר מבעלות היהודים, ולבנות במקום בתים ובנינים שונים.

אגרת מר' ליפא קליין

בימים ההם, היינו לפני כשלושים שנה, עוד היה באיהעל ישוב יהודי קטן. גרו שם כמה יהודים שומרי תורה ומצוות, ואף היה קיים בית המדרש, שמה התפללו בציבור ערב ובוקר בכל יום תמיד,

ומכל שכן בימי חג ומועד. הרבני החשוב והנכבד בר אוריין ובר גימוסין ר' ליפא קליין נ"י היה רוח החיים של הקהילה באיהעל. הוא גיהל את כל עניני הקהילה לא רק בעירו, כי אם גם בסביבה.

האגרת שערך ר' ליפא קליין אל רבינו היתה כתובה בשפה האונגארית. רבינו קרא אליו את הרה"ח ר' שלמה מנשה

פאלקאוויטש ז"ל, בידעו כי הוא בקי היטב בשפת אונגארית, ונתן לו את האגרת על מנת לתרגמה לשפת אידיש, כדי שיהא ערוך ומוכן להבין את כל

ולהעבירם למקום אחר, אולי לשטח בית החיים החדש באיהעל, ולקבור העצמות בקבר אחד גדול, באותו זמן הסכימה הנהלת העירי' להשאיר את האהל עם הציון הקדוש של מרן הישמח משה זי"ע, וגם לערך שמונה מעטער לצד שמאל של האוהל, אשר שם ניכרים עדיין כמה מצבות, לעומת זאת לא רצו לקבל את תביעת היהודים לחפור ולפנות כל קבר וקבר בפני עצמו, כי זה יעלה להם לסכום עצום ורב.

ואכן, אחר זמן קצר קיבל ר' ליפא קליין הודעה מאת הנהלת העירי', שהפקיעו את שטח בית החיים. [על פי חוקי מדינת אונגארין, במקרה כזה צריך השלטון המקומי לפרסם בכתבי עת, שכל מי שיש לו קרובים הטמונים בבית הקברות העומד להיהרס, יוכל לעשות זאת על חשבון עצמו, אבל שים איש לא יוכל לעכב את עצם פינוי הקברים]. כשקיבל ר' ליפא קליין את ההודעה הזאת היה נבוך מאד, ולא ידע לשית עצות בנפשו. הוא החליט לפנות אל רבינו, ולשאול כדת מה לעשות, בפרט כי בבית החיים הישן באיהעל נמצא ציון קודש הקדשים של מרן הישמח משה זצוק"ל, זקינו של רבינו, ועוד גדולים וצדיקים נבג"מ.

רבינו מבקש ממני לנסוע לשם

רבינו היה נסער ונרגש מאוד על כי בית החיים עומד בסכנה ח"ו. וכאשר עמדתי לפני רבינו ראיתי איך הצטער אותו צדיק על הידיעה המעציבה והגוראה הזאת, ולא מצא מנוח לנפשו הנסערה.

רבינו פנה אלי ושאל אותי אם אני מוכן לקבל עלי את השליחות ולנסוע לאיהעל, כדי לברר קודם כל את הדברים על אתר, ולהיוודע מה אפשר לעשות.

מובן מאליו שעניתי ואמרתי בלי שום היסוס: כי הנני מוכן ומוזמן לקבל עלי את שליחות הקודש ולעשות רצון צדיק, ליסע לאיהעל. ובפרטא כי גם משפחת אבי וזקני נ"ע מוצאים מעיר התמרים העיר המהוללה וקהילה קדושה איהעל, הנודעת על פני תבל בגאווה וקדושיה חסידיים ואנשי מעשה ישרים ותמימים קדושים וטהורים.

התוכן. בבואי לפני רבינו מסר לי רבינו את מכתבו של ר' ליפא קליין, וגם את מה שתירגם ר' שלמה מנשה ז"ל. תוכן האגרת של ר' ליפא קליין היה, שזה כמה שנים אשר מושלי העיר איהעל זוממים להפקיע ולהרוס את כל שטח בית החיים הישן בעיר איהעל, אשר שמה משכן קדשו של מרן הגה"ק בעל ישמח משה זי"ע, ועוד הרבה מאות שוכני עפר גדולים וצדיקים מלפני כמאתיים שנה, אמנם רוב הקברים והמצבות כבר אי אפשר להכירם. הם רוצים להפקיע את השטח ולבנות שמה בנינים ציבוריים, כי בית החיים נמצא בתוך העיר.

לאחרונה קיבל ר' ליפא קליין צו מאת מושלי העיר, והודיעו לו, יען לפי חוקי המדינה כל בית קברות שאין משתמשים בו יותר מחמש ושלושים שנה, יש רשות בידי השלטונות לבטל ולהרוס את הבית הקברות, והקברים והעצמות יפונו למקום אחר. וכיון שבית החיים הישן באיהעל אין משתמשים בו כלל זה יותר ממאה שנה, לכן החליטה הנהלת העירי' להפקיע את השטח, ולבנות שמה בית גדול לצורך מכבי האש. כי בית החיים הישן נמצא בתוך העיר, ומקלקל להם את כל מראה העיר וכיון שברצונם לחדש את פני העיר, כי בדעתם לחדש ולשפר את פני כל העיר, ושטח הזה הוא לצנינים בצדיהם, לכן רוצים להרוס את בית הקברות, ולבנות במקומו בנינים חדשים כפי רוח הזמן.

התנגדות היהודים תושבי המקום

היהודים הבודדים בעיר איהעל התנגדו אז לעקירת בית הקברות, הם אמרו: שזהו נגד דת תורתנו הקדושה. כי על פי דין התורה אסור להרוס בית קברות יהודי. והדגישו שבאם מושלי העירי' לא יקשיבו לבקשתם ויבצעו את זממם על אף מחאתם, אזי דורשים היהודים לפנות את הקברים אחד אחד כל קבר בפני עצמו.

החלטת הנהלת העירי'

לאחר דין ודברים ארוך ומייגע הסכימה הנהלת העירי' באיהעל, וכן נכתב גם בפראטאקאל, להעביר את העצמות ממקום מנוחתם מבית החיים הישן

ביום ראשון פ' תולדות תשל"ב יצאתי לדרך. נסעתי דרך לאנדאן. ראשית דרכי היה לעיר הבירה ווינא, ביום שני אחה"צ הגעתי לווינא. כבר אי אפשר היה להשיג עראפלאן ליסע באותו היום לבודאפעסט, וגם מסילת הברזל מווינא לבודאפעסט נסעה רק פעמיים ביום, ובאותו היום כבר נסעה, אולם הרבני הנגיד החסיד איש החסד ר' ישעי' רעטעק ז"ל, מאנ"ש המסורים והנאמנים של רבינו, העמיד לרשותי האויטא שלו עם נוהג, שיסיע אותי ישר לבודאפעסט, ותיכף יצאתי לדרך. בשעות הערב נסעתי לדרכי והגעתי לבודאפעסט כחצות הלילה.

מצב הבתי קברות בכל המדינה

בבואי לבודאפעסט התקשרתי עם הרה"ג ר' משה נתן שיק זצ"ל, ששימש אחרי המלחמה כאב"ד במישיקאלץ, ואחר כך כרב הראשי של הקהילות הארטאדאקסיות בכל מדינת אונגאריין.

הרב שיק ידע מכל הנעשה בענין בית החיים באיהעל. הרב שיק אמר לי, כי הענין הזה, היינו שמירת והצלת בתי הקברות היהודים, עבודה קשה ונוראה מאד, והיא צרת המדינה, ולא רק באיהעל רוצים לעקור את בית החיים כי אם גם בעוד כמה מקומות זוממים השלטונות לבטל ולהרוס את בתי החיים היהודים, באותה אמתלא כי בתי חיים אלו אינם עוד בשימוש, ואין בהם צורך.

הרב שיק אמר לי שלעת עתה, היינו בעת ההוא בשנת תשל"ב, ישנם שלשה בתי חיים העומדים בסכנה הלכה למעשה: בית החיים הישן באיהעל: ביה"ח בעיר העיא טשאבא, הסמוך למישיקאלץ: וביה"ח בעיר ניי-פעסט. גם בתי החיים של עוד כעשרים קהילות הם בסכנת כליה. אולם שלשה מקומות אלו כבר החליטו עליהם השלטונות לעקורם, ולהעביר את העצמות למקומות אחרים. גם בית החיים הישן בראקאט קערעסטור הסמוך לבודאפעסט אשר שם שוכן כבוד הגאון הצדיק ר' קאפל רייך זצ"ל, והרה"ג ר' אברהם כהנא-פראנקאל זצ"ל, ועוד, גם ביה"ח בשאלגא טאריאן, וגם בזאלא עגערסעג נמצאים בסכנה. ואמר לי הרב שיק כי

במשך ימים אחדים סידרתי ב"ה את כל הענינים הנחוצים לנסיעה, באותן השנים שלט במדינת אונגאריין שלטון קאמוניסטי, ואונגארן היתה אחת המדינות של "אחורי מסך הברזל". לא קל היה ליכנס לשם ולצאת משם. אולם ב"ה עלה בידי לסדר הכל.

בן איש חי"ל רב פעלים

טרם נסיעתי הלכתי לקבל ברכת רבינו שאצליח בעבודתי בעזרת השי"ת. וגם בקשתי כמה הדרכות איך ומה לפעול, רבינו אמר לי לדבר אל מושלי העיר ולהסביר להם, שעל פי דיני התורה אסור לפנות קברים ואסונות קברים ואסור להפריע מנוחת שוכני עפר. וגם כי השטח הזה היה תמיד בבעלות יהודים ושייך ליהודים. אמנם רוב רובם של היהודים גורשו משם והומתו במיתות משונות רח"ל, אבל בית החיים עצמו הוא רכוש של יהודים, ואדרבה, הדעת נותנת שהשלטונות מחוייבים לשמור על כל פנים על בית החיים, כי רק זה נשאר מהקהילה המפוארה שהתנוססה באיהעל.

רבינו אמר לי, שבאם יתעקשו המושלים ובשום אופן לא יחזרו ממזימתם, אז עלי להתנות עם השלטונות, שכל קבר וקבר יפנו לחוד, ולא יזרקו את העצמות ח"ו לקבר אחד, כי אם כל קבר יפונה ויקבר בפני עצמו. ורבינו צוה עלי, שבאם ח"ו יבוא לידי כך ויצטרכו לפנות הקברים, אזי עלי להודיע לחברא קדישא של קהלתנו קהל יטב לב דסאטמאר בברוקליין, ויסעו אנשי הח"ק מתמן להתם לסדר ענין פינוי וליקוט העצמות, שהכל יעשה כדת וכדין כפי המבואר בש"ע.

רבינו תבע גם אם לא תהיה שום ברירה אחרת ויכריחו לפנות את העצמות שיחפרו בעומק הקרקע לכל הפחות ארבעה מטרים. אבל בכל אופן צוה רבינו לעשות לכתחילה כל הפעולות וההשתדלויות למנוע את הירוס בית החיים. רבינו הוסיף שהוא מקוה להשי"ת שיעלה בידינו למנוע הריסת בית החיים.

על אם הדרך

שצריך להסכים למה שהשלטונות מבקשים בענין הריסת בתי החיים, ולא להתנגד להם!... הבטחתי להרב שיק, שבחזרתי לביתי אי"ה איכנס אל רבינו ואציע לפניו את השאלה הזאת, ואודיע לו את דברי רבינו.

גדר סביב להבית החיים

אעפ"י שהוא עם קומץ האנשים היראים במדינה לוחמים בחירוף נפש למנוע שלא יהרסו את בתי הקברות, אולם מי יכול לערוב אם יעלה בידם להציל את בתי החיים.

שואל כענין

ויחן את פני העיר

הרב שיק ביקש ממני

הנסיעה לאיהעל היתה קשה ומסובכת. כאמור, נסעתי עם אויטא מעיר ווינא לבודאפעסט. על יד הגבול בין מדינת אוסטריא לאונגארן נתעכבנו הרבה שעות, עד שסודרו כל רשיונות היציאה והכניסה. ושוב מבודאפעסט נסענו הרבה שעות לאיהעל באשמורת הבוקר של יום רביעי פ' תולדות. ראשית דרכי הלכתי לבית החיים להשתטח על קבר איש האלקים רבינו הישמח משה זי"ע, הנמצא בתחילת הכניסה אל תוך העיר איהעל. והנה שטח בית החיים היה באמת מוזנח מאד. עוברים ושבים נכרים, ואפילו בעלי חיים, הלכו ודרסו על שטח בית החיים.

להציע את השאלה הזאת לפני רבינו, כי היא שאלה חמורה מאד, ורק לגדולי הדור פתרונים. ונפשו בשאלתו, היות כי לעת עתה עדיין ישנם במדינת אונגארן אנשים יראים שומרי תורה ומצוות, ובאם ח"ו תצא הגזירה מטעם הממשלה לפנות בית קברות יהודי באיזה מקום שהוא, הרי האנשים יראים ושומרי תורה יוכלו לטפל ולעסוק בהעברת העצמות, שהכל יעשה כדת וכדין. אולם אם יתנגדו לפקודת הממשלה, ויעברו ימים ושנים, ולדאבוננו מתמעטים והולכים אנשים שומרי תורה ומצוות, ואם תחליט הממשלה להרוס בית קברות יהודי, אז לא יהיה אפילו מי שיטפל בדבר ושידאג שהכל ייעשה כדת וכדין לכבוד שוכני העפר. לכן נפשו בשאלתו, שאציע את השאלה הזאת לפני רבינו, וכאשר יורה רבינו כן יקום.

מלפנים היה כל השטח מוקף בגדר בעטאן. רבינו דאג לשמירת הבית החיים, ושלח מזמן לזמן מעות לשמירת ביה"ח. רבינו היה רגיל לשלוח לר' ליפא קליין הנ"ל שמונה אלפים דולאר, כאשר נצרך היה לבנות גדר וחומה חדשה סביבות ביה"ח. אבל הגוים הרסו ופרצו תמיד את החומה, ונכנסו שמה גם עם בהמות, ומקום הקודש בעוה"ר נהרס ונדוש.

הרב שיק גם הראה לי מכתב שקיבל באותן הימים מאת מנהלי הלשכה של הנעאלאגען, חתום בידי היושב ראש ד"ר זייפערט, ובו כותב ראש הנעאלאגען, כי קיבל פניה מאת השלטון הקאמוניסטי בבודאפעסט בדבר פינוי בתי חיים יהודיים במדינה, כיון שהם אינם עוד בשימוש, ובפרט בעיר איהעל, אשר הנהלת העירי' הפקיעה את ביה"ח הישן מבעלות יהודים. והשטח נחוץ להם לבניה. והוסיף ד"ר זייפערט הנ"ל הערה מצד עצמו וכתב להרב הראשי של הארטאדאקסים הרב שיק: "כבוד הרב יודע שיש לנו יחסים מצויינים עם ראשי השלטון. ולכן עלינו להשתדל לעשות רצונם ולמלאות מבוקשם"... - הרמז היה ברור, דהיינו

הבו לכם עצה

בהשתדלות ר' ליפא קליין עלה בידי להתראות עם ראש העיר איהעל. מסרתי לו שבאתי בשליחות הרב טייטלבוים, שהוא רבן של כל ישראל, ובפרט יוצאי מדינת אונגארן, והוא נכדו של רבינו הקדוש בעל ישמח משה, אשר משכן כבודו פה באיהעל. מסרתי ליד ראש העירי' מכתב המלצה שהבאתי עמי מטעם "התאחדות הרבנים", שם מאוחדים מאות

החרדית, ואודיע להם מה הוחלט בדבר. אמרתי נחרצות שיהודים חרדים וכן יוצאי מדינת אונגארן בשום אופן אינם מסכימים להרוס בית קברות יהודי. אך עיקר בקשתי היתה, בתנאי כפול ומכופל, שלא יעשו שום דבר עד שיודיעו אותי מקודם!

בשובי מאיהעל לבודאפעסט ביום חמישי שוב היה לי הרבה דין ודברים עם הרב הראשי הרה"ג ר' משה נתן שיק זצ"ל, והבטחתי לו להציע את שאלתו לפני רבינו.

את שב"ק פ' תולדות ביליתי בווינא. מסרתי להרה"ג רבי בצלאל שטערן זצ"ל, שהי' אבד"ק מחזיקי הדת בווינא, משליחותי במדינת אונגארן.

שלוחי מצוה... בחזירתן

כשהגעתי בשלום לביתי סרתי למעונו של רבינו ומסרתי לו את כל ונוכחת. מסרתי לרבינו שלע"ע הבטיחו שליטי העיר באיהעל שלא יעשו שום דבר, עד שבית המשפט שלהם ידון בדבר המחאה שלנו.

גם הודעתי לרבינו כי ענין העזובה בבתי החיים במדינת אונגארן היא מכת מדינה. הרבה תושבים יהודיים לא נשארו בערי המדינה. ואפילו אם ישנם שם יהודים, לא מתחשבים בדעתם. ועוד צרה אחרת גדולה מזו, כי ישנם בעוה"ר אנשים שפלים מזרע ישראל, אשר מוכנים למכור בית החיים, או מקצת משטח בית החיים, תמורת בצע כסף.

בעיקר הצעתי לפני רבינו את השאלה שהרב הראשי בבודאפעסט הרה"ג ר' משה נתן שיק זצ"ל ביקש לשאול את פי רבינו, איך ומה להתנהג ולעשות בענין פינוי בתי החיים במדינה. כי יש האומרים שאפילו אם לא מכריחים על זה מצד השלטונות, אולי הדעת נותנת שכדאי לפנות את בית החיים בעוד מועד, היינו בעוד שישנם עדיין יהודים במקומות ההם ובמדינת אונגארן בכלל, וכך אפשר לעשות את פינוי העצמות כדת וכדין. מה שאין כן אם לא יעשו דבר, ובמשך הזמן תצא ח"ו גזירה לפנות בית הקברות באיזה מקום שהוא, ואז כבר לא יהיו אנשים מבני ישראל שיוכלו לטפל בפינוי קברים יחד עם שמירה על כבוד המת.

רבנים ששימשו ברבנות בערי מדינת אונגארן. אמרתי לו שבאתי מאמערקא בשם היהודים שארית הפליטה יוצאי מדינת אונגארן, לבקש ולהתריע שאל יעזו לפגוע במקום קדוש זה, בית החיים היהודי העתיק, אשר טמונים שמה שוכני עפר מדורות קדומים, והמקום הזה אדמת קודש הוא, וחלילה להרוס אותו!

באותו מעמד הזכרתי לראש העיר דאיהעל, כי רבינו הישמח משה היה לא רק גדול ליהודים, כי אם גם גדול ונערץ בעיני הגוים, ושמעו הולך בכל המדינה כאיש קדוש. וגם בספרי קורא הדורות של מדינת אונגארן חרוטים ורשומים פעולותיו הנשגבות של הישמח משה, וגם המופתים אשר עשה לאחד המיוחד שבמנהיגי העם המאדיארי המצביא קאשוט לאיוש.

ראש העיר ענה ואמר שאכן הם יודעים מגדולת הישמח משה שהיה מפורסם בכל המדינה, ועד היום יודעים לספר שהמנהיג הדגול קאשוט לאיוש, שהיה מילדי גלילות איהעל, נחלה בעודו נער, ונתרפא ממחלתו הודות לברכתו של הישמח משה. ממילא גם הם אינם רוצים להרוס את האוהל אשר שם טמון הישמח משה. האהל עם הקברים ישארו על מזונם. רק יתר השטח של בית הקברות יפונה למקום אחר. שוב נסיתי בכל מיני הסברים וטענות להוכיח לראש העיר ומנהלי העירי' אבל לא עלה בידי. הם נשארו בשלהם כי השטח הוא מוזנח, ומקלקל את כל הנוף. אני הצעתי לבנות מחדש גדר סביב הבית החיים על חשבוננו, שיהא מתאים אל הסביבה, והפנים חדשות ישפרו את תואר פני העיר. אבל דוקא להצעה זו הם התנגדו בכל תוקף, באומרם שבאם יסכימו להצעה זו, לבנות מחדש גדר וחומה, זה משמע כאות הסכמה מצידם שבית החיים לא ייהרס לעולם. וזאת הוא נגד כל מזימותיהם.

כיון שראיתי שלא אוכל לפעול אצלם מאומה, אמרתי לראשי העיר שאני חוזר לאמערקא ואמסור את דבר סירובם ליהודי אונגארן המתגוררים באמערקא, ובראשם לרבינו מנהיג היהדות

תשובת רבינו

אולם רבינו אמר לי להשיב, שאין אנו רשאים לעשות מעצמנו פעולות לפנות עצמות וקברות מחמת חשש שמא יבוא זמן ויצטרכו לפנות, ולא יהיו יהודים לטפל בדבר! אם חס ושלום יש גזירה ואי אפשר לבטלה, אז אין ברירה ומוכרחים לפנות. ואז צריך לעשות הכל כדת וכדין. אבל לעשות מעשה מעצמנו אסור לנו.

ובגוף הענין, היינו בענין בית החיים הישן באיהעל, לא עברו ימים רבים וקבלתי הודעה מאת הרה"ג רבי משה נתן שיק, וגם מאת ר' ליפא קליין, שבו הודיעו

כי לעת עתה החליטה הנהלת העירי' באיהעל שלא לבצע בפועל את מעשה הירוס בית הקברות! עמידתו האיתנה של הרב שיק על המשמר הועילה על כל פנים לדחות את הגזירה לזמן מאוחר. - אולם עצם הגזירה עדיין לא בטלה לגמרי. כשהודעתי זאת לרבינו, היה לו קורת רוח מזה.

מקום קבורת רבי שמעי' וזייל זצ"ל

כאמור החליטה הנהלת העיר באיהעל שהאהל אשר שם משכן קדשו של מרן הקדוש בעל ישמח שמה זי"ע ישראל על מעמדו, ושאר שטח בית החיים יפקיעו יהרסו.

ביום ג' פ' בלק תשל"ג נסענו בשיירה עם כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א (ה"ה מרן רביה"ק בעל ברך משה זיע"א - אז הגאבד"ק סיגעט), הרה"ח ר' יוסף אשכנזי ועוד, מוויען לסיגעט דרך איהעל, ואז בהשתטח כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א על קבר זקינו רבינו משה איש האלקים באיהעל, ביקש מרן אדמו"ר שליט"א להשתדל אצל השלטונות באיהעל, שבאם לא ישעו לבקשתינו לא לפגוע בכלל בכל שטח בית החיים, על כל פנים ישאירו על מקומם את הקברים הנמצאים לצד שמאל של האהל הקדוש, לערך שמונה מטרים,

כי שם נמצא הקבר של הגאון הצדיק רבי שמעיה וזייל זצ"ל, שהיה רב ואבד"ק איהעל לפני הישמח משה. והוא היה אדם גדול וקדוש, כאשר סיפר מרן אדמו"ר שליט"א מנפלאות שנעשו על ידו. ואכן אנשי השלטון באיהעל מלאו את בקשתינו והבטיחו להכליל גם את השטח הזה בהחלטה שלא ייהרס.

ותערוך ישראל מערכה לקראת מערכה

אולם הסכנה עדיין לא עברה. כי הנהלת העיר לא נסוגה אחור ממחשבתה הראשונה, להרוס את בית החיים ולבנות במקומו בתים.

המערכה היתה כבדה. והמלחמה היתה קשה ועצומה. נסינו את כל הדרכים למנוע את הירוס בית החיים. השתדלנו אצל שרים ושליטים בעיר הבירה בודאפעסט. וגם עשינו השתדלויות עצומות אצל שרי ומושלי אמעריקא.

על פי יוזמתנו והשתדלותנו נקראה התייעצות דחופה במיניסטעריום החוץ של ממשלת ארצות הברית בוואשינגטאן, בה השתתפו מלבד אנשי המיניסטעריום גם כמה מאנשי הקאנגרעס.

מצבת קברו של רבי שמעיה וזייל עם גדר סביב

מצדנו השתתפו כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א (אז הגאבד"ק סיגעט), הרה"ח ר' לייביש לעפקאוויטש, הרב אפרים שטיין, ואני, ועוד עסקנים חשובים. האסיפה התקיימה ביום ה' פ' נצבים וילך תשל"ה בוואשינגטאן. הבענו את מחאתנו והזדעזעותנו לנוכח הידיעות שהגיעו מאונגארן, כי גם אחרי כל הפעולות והמחאות עדיין זוממת הנהלת העירי' באיהעל להרוס את בית החיים היהודי העתיק. נציגי הקאנגרעסלייט והסענאטארים אמרו שיפנו מיד אל ממשלת הונגאריא, וגם הבטיחו להזעק את שר החוץ דאז ד"ר העגרי קיסידזשער, שיפעול בדבר.

המערכה נמשכה עוד כמה שנים. על פי עצת רבינו שחרנו עורך דין בוואשינגטאן, שיש להם שליחים

הבירה בודאפעסט, אשר עליו הוטל לעשות את כל המפות של בניית כל השטח, ועלינו להתחייב למלא את דרישותיו.

קבלנו בחפץ לב את כל הדרישות והתנאים, ובלבד שבית החיים ישאר על מכונו ואל תיגע בו יד זדונית ח"ו. בעה"ת עלה בידינו להציל את כל שטח בית החיים. בעת העבודות וניקוי השטח נתגלו על שטח בית החיים לערך שבעים מצבות. מצבות אלו הועמדו חזרה על מקומם, אף על פי שאי אפשר לקרוא את הנוסחאות החקוקות בהן. מסביב לבית החיים נבנה חומה גבוהה ומשומרת מפני המזיקין. גם בנין האהל שכבר מטה לנפול נבנה מחדש, ואף הורחב קצת לצד ימין, מקום ששם לא היה מקודם שטח בית החיים.

העבודה נמשכה הרבה שנים ועלה בהון רב. אמנם המאמצים נשאו פרי. ב"ה עלה בידינו להציל את בית החיים! ובמקום שמלפנים היה כל ביה"ח הרוס ונפרץ במילואו ושועלים הלכו בו, עכשיו משומר בית החיים מן המזיקין. וגם נבנה בסמוך בנין עבור שומר בית החיים, ובאותו הבנין גם מקוה לאנשים וכו'.

אחרי כמה שנים בשנת תשמ"ב, כאשר ביקר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א (ה"ה מרן רביה"ק בעל ברך משה זיע"א) באיהעל ביום כ"ח תמוז, להשתטח על ציון זקנו הקדוש מרן בעל ישמח משה זי"ע ועכ"י, בא ראש העיר

דאיהעל לקדם את פני כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ולברכו. אדמו"ר שליט"א הודה לו על שהואיל להשאיר את בית החיים על כנו.

זכותו הגדול והקדוש יגן עלינו ועל כל ישראל.

בעיר הבירה בודאפעסט, על מנת שיערכו קובלנא בבית המשפט של מדינת אונגארן נגד הירוס בית החיים דעיר איהעל. גם המשפט והדין ודברים סביב הענין נתארך זמן רב, ואי אפשר להעלות על הכתב את כל הפרטים והדיונים. בכל עת עודד אותנו רבינו לא להרפות ולהמשיך במערכה, ולה' הישועה. שוב עברו כמה שנים. בינתיים נסתלק רבינו נושא נזר ראשנו ביום כוא"ב - כ"ו מנחם אב תשל"ט, ונשארנו כספינה מטורפת בלב הים.

סוף דבר הכל נשמע

אכן כל המאמצים וההשתדלויות לא היו ח"ו לריק, וסוף כל סוף נשאו הפעולות העצומות פרי. לאחר דיונים ממושכים ומערכות כבדות הצלחנו ב"ה להעביר את רוע הגזירה. ראשי העיר איהעל הסכימו לגנוז את מחשבתם הקודמת להרוס את בית החיים ולבנות במקומו בניני מגורים.

אולם כמה תנאים התנו ראשי העיר עמנו. ראשית דבר עלינו לתקן ולשפר את כל שטח בית החיים. אשר זאת היתה כוונתנו ורצוננו גם בלעדי בקשתם. והשנית, כיון שבשטח הסמוך יבנו לערך שלשים

בניני דירות לדיירי העיר, לכן עלינו לבנות על חשבוננו בנין אחד, אשר שם ישוכן שומר בית החיים. מובן שגם לזה הסכמנו. ועוד תבעו לשלם להם בחזרה את הסכומים שהנהלת העיר שילמה להנהלת הקהילה בעת

שהפקיעו את שטח בית החיים. גם היה עלינו לשלם עבור השטח מחוץ לבית החיים אשר עליו יבנו את הבנין עבור השומר.

מצד הנהלת העיר נתמנה ארכיטעקט נודע מעיר

טבלא באוהל על השתדלותם של רבותינו הק' למען הצלת המקום

תולדות וסיפורים על
צדיקים וקדושים זכותם יגן עלינו

יומא
דהילולא

רבינו שלמה ב"ר יצחק זי"ע - רש"י הקדוש נלב"ע כ"ט תמוז תתס"ה

תלמידיו, שאמר הנה לך בן מאיר את כל ישראל, ותוך שנה נולד לו בן, ויקראהו שלמה בשם אביו, ויגדל הנער בחכמות לא קם כמוהו במלכות צרפת, ע"כ.

וסדר קבלתו מרבתי, כתב המהרש"ל (בתשובה סי' כט) רבינו גרשום מאור הגולה קיבל מרב האי, ונפטר שנת ד"א ות"ת ורש"י נולד באותה שנה, ויחי ס"ה שנה, ובשנת תתס"ה נפטר נר ישראל רש"י, קבל מר' יצחק בר יקר, ומרבינו יצחק סגן לוי, ומרבי יצחק בר יהודא.

ממנו ישקו כל רועי העדרים

דברי רבותינו למן הראשונים ועד האחרונים, ברובם בנוים על דקדוק דברי רש"י, אבי מפרשי התורה הראשונים, ועליו יסודותיהם השענו. ומבין בתרי השיטין מלשונותם, אפשר לראות כמה חרדו לקראתו, ולכל הגה היוצא מפיו, התייחסו ביותרת הכבוד וברטט חרדת קודש, כיוצא מפי הגבורה, וכמו שמצינו אחד גדול מדבר, ה"ה המפרש הגדול בדור שלאחריו, רבינו הרמב"ן (בפתיחה לספרו) כותב: ואשים למאור פני נרות המנורה הטהורה, פירוש רבינו שלמה עטרת צבי וצפירת תפארה, מוכתר בנימוסו במקרא במשנה ובגמרא, לו משפט הבכורה, בדבריו אהגה, באהבתם אשגה.

וכן מוה"ר ר' יוסף קולון ז"ל (בשו"ת מהרי"ק שורש קעב) כותב: "רבינו שלמה שהאיר עיני כל ישראל ועפ"י חכמתו ותורתו העולם עומד". עוד הביא שם (שורש קעז) משמיה דרבינו מאיר ב"ר ברוך המכונה המהר"ם מרוטנבורג שכותב "ואעפ"י שהבאתי ראייה לדברי

דלה הקולמוס ועניה היריעה בכדי להביע מבעדה היכולת, ולו המעט, להשקיף על גודל רוממותו ועיזו של האי עיר וקדיש, המאור הגדול לממשלת התורה, הדומה למלאך ה' צבקות, רבינו שלמה בר יצחק, אשר מן שמיא נחית, לאלפינו בינה להבין ולהשכיל, ולטייל בהדי' בכל חדרי התורה ונבכותיה, נודע ביהודה ובישראל גדול שמו ע"י פירושו הגדול, מלא זיו ומפיק נוגה, פי' רש"י, שאיזן תיקן וחקר ועשה אזנים לתורה שבכתב ושבע"פ, לבארה ולפרשה, להאיר דרך ולפלט נתיב בתורה נביאים כתובים משנה וגמרא, להאיר עיני ישראל באור תורתו, הלא "מימיו אנו שותין ומפיו אנו חיים... שפתותיו שמרו דעת, ותורה נתבקשה ונתחדשה ונדרשה מפיו, תורת אמת היתה בפיהו, בשלום ובמישור הלך, והעמיד לעולם רגל שלישי, והגדיל תורה והאדירה" (לשון רבינו הראב"ן).

ואלה תולדות יצחק

רש"י מביא מדברי אביו ר' יצחק, בכמה מקומות בפירושו, ועיין במסכת ע"ז (ע"ה, א ד"ה ולא חפליגי) כותב עליו: לשון אבא מורי מנוחתו כבוד, והוא נראה בעיני. ובספר סדר הדורות (עה, ב בד"ה רש"י) מביא מה זכות היתה לו לאביו, ובמאי קא זכייין לבנין צדיקיא כי הא. ור' יצחק זה היה לו מרגליות יפה שוה הון עתק, והיו רוצים אותה בני עירו לקנותה לע"ז, ואף כי הרבו לתת בעבורה מאד מוהר ומתן, לא רצה לשמוע להם, עד שגלגלו והביאו את ר' יצחק בערמה על ספינה בלב ים, ויצילהו ה' מידם, ובת קול נשמעת בבית מדרשו לכל

ליחידים, כי במלה אחת יכלול לפעמים תירוץ של חבילי קושיות. אלא שלא כוון הרב בהם לענין פסק, עכ"ל.

וכן לנו עוד סהדותיה דהאי גברא רבא, הגאון ר' אליהו, הגר"א ז"ל מוילנא, שהתבטא פעם בלשונו, תחת אחד השיחים, בזה"ל, "מה שאנו מתייגעים זמן הרבה, מוצאים אנו שרשיז"ל או שאר הראשונים ז"ל הרגישו בזה, ותירצוהו לפי דרכם בקודש, במלות קצרות.

רוח הקודש הופיעה בבית מדרשו

וראה דברי מרן בעל "השל"ה הק" (במס' שבועות אמ"ד נח"ת, דף קפ"א ע"א) כותב: בכל דיבור ודיבור של רש"י יש בו נסתר ענינים מופלאים, כי חיבר החיבור שלו ברוח הקודש, צאו וראו ברש"י על התורה שהקורא סובר שהוא קל, ראו במזרחי ובכל מפרשי דבריו ותמצאו נפלאות. ורש"י על הגמרא ג"כ הוא, כולם מרועה אחד נתנו.

ומתאמרא משמיה דהאי צדיקא שר בית הזוהר, מרן הרה"ק ר' יצחק אייזיק מזידיטשוב זצוק"ל, דעד כדי כך הגיעו פני הדברים, כמה נהג קדושה יתירה בדברי מאורן של ישראל רשיז"ל, דכשהיה מזכיר איזה מאמר מדבריו היה נזהר לאמרו כלשונו, מבלי לדלג מאומה, ואפילו על מלת וגומ"ר או בלשון לע"ז המוזכר בו, מפני שאין בפירוש רש"י אפילו קוצו של יו"ד לבטלה.

הרה"ק ר' יצחק אייזיק מקאמרנא זי"ע כותב: שמעתי מפה קדוש מורי דודי, שאמר משם מרן הריב"ש טוב, שבכל מקום שרש"י אומר ופשוטו של מקרא, כונתו כשיהיה לך התפשטות הגשמיות ותהיה מופשט מכל עניני חומר, תשיג הפשטות של המקרא מופשט מכל רעיון בסודות נעלמות.

בספר הקדמון "צרור המור" לחד מקמאי, רבי אברהם סבע ז"ל, שהיה מבין גולי ספרד, הנדפס לראשונה מלפנים בקראקא בשנת רפ"ג, הובא מעשה נורא ממה שסיפר המקובל המכונה בשם ר' נחמן ב"ר שמואל, אשר ממנה ניתן להשיג במעט, אף לפי קט שכלנו הזאטוטי, - גדלותו וחיבתו בשמי מעל דהאי קדוש וגדול בענקים, וכמה תעניות וסיגופים עשה קודם שהוציא מתחת ידו פירושו הגדול, שכל דבריו מלא סוד ה', עד שבפמליא של מעלה משבחים ושמחים בדבריו. ואחרי שמביא שם דברים סתומים בסודות נוראים,

הגאונים, לא מלאני לבי לעבור על דברי רש"י [החולק עליהם] כאשר בא מעשה ליד"י.

הריב"ש בשו"ת (סי' שצ"ד) מכנהו לרשיז"ל בלשונו: המאור הגדול רבינו שלמה זצ"ל, גלה עמוקות התלמוד מני חושך, לא עממוהו כל סתום, "ובזולת פירושו, היה התלמוד כדברי הספר החתום".

הגה"ק בעל ה"דברי חיים" מצאנו זי"ע (בשו"ת ח"ב יו"ד סי' מ"ה) יצא להתקיף בחריפות, למי שלא נזהר בלשונו בכבוד רש"י ז"ל: הנה ראיתי למעכ"ת רץ להמערכה במלחמות ה' גבורים, וחץ העביר נגד מרן דכולא תלמודא רש"י ז"ל. להקשות עליו מסוגיא ערוכה כמעט באותה הסוגיא. ואתפלא מאד, איך שכח עם מי מדבר מע"כ, עם שר התורה רש"י ז"ל. ואם כי דבריו לפעמים מחוסרי הבנה לאטומי מוח כמוחינו, עכ"ז אם רחוקה היא ממך, רחוקה היא מחמת קוצר שכלנו. אך מי מדורנו יאמר להכריע נגד גדולי הראשונים כאלו. ואין לנו רק לקבל דבריהם באהבה, ע"כ.

ויש לציין דבר נורא המובא בשה"ג בשם תלמיד מהר"י אבוב"ב ז"ל, ואילולא אמרו הוא לא היה אפשר לנו לאמרו, וז"ל: "הבאים אחריו [דרש"י ז"ל] אמרו, כל פירושי צרפתה השלך לאשפת"א, חוץ מפרש"ן דת"א, ובן פורת"א ר"ל חוץ מרש"י מפרש התורה, ורבינו יוסף טוב עלם.

טובא גנוז בגוי

ביותר נפלאו דבריו הסתומים וחתומים, נראין כדברים פשוטים וכמפרש גרידא, למי שאינו זוכה להבין בדבריו, אמנם לא כן היא, כי בכל קוץ ותג מדבריו ז"ל טמונים וספונים תלי תלים של כוונות, והכל נרמז בלשונו הזהב המנופה ב"ג נפות, ברמז קל.

ויפה הגדירו הגאון החיד"א בספרו נחל קדומים (פרשת וירא) "על כל טפת דיו כחרדל של דברי רש"י, צריך לישב עליו שבעה נקיים בחכמה ודעת"

כלי זיינו עליו

הגאון החיד"א בספרו שה"ג (מערכת רבינו) מביא שמצא כתוב בספר כתב יד ישן נושן, וז"ל: ראש לכל החיבורים שנתחדשו דרך פירוש הם פירושי הרב רבינו שלמה בר יצחק, ואם רבו הלוחמים עליו, כלי זיינו עליו, ותשובתו מתוך דבריו כלם נכוחים למבין, אין מעלתו ניכרת אלא

קרויים חיים. מיד ראיתי ביטוטי ר"ל ניצוצים של אש יוצאים מקברו של רש"י ע"ה ונפק כרוז ואומרת תשמע דברי רש"י בעצמו פה אל פה. וז"ל אני שלמה בר יצחק התעניתי כמנין תרי"ג תעניות רצופים חוץ משבתות וימים טובים עד שהוצאתי הדבר לאור והוצאתי מכח אל הפועל. וכשחברתי פירושי הגדול על התורה שבכתב ועל תורה שבע"פ ופמליא של מעלה מוצאים נחת רוח בדברי. ותרתינן ועשרין שנין הוה מפלפל מטטרו"ן עם הקב"ה ולא היה נחת רוח למטטרו"ן שר הפנים עד שבא בן עמרם ותיקן הדברים וז"ל של מרע"ה אשריך שלמה בר יצחק שכל מגמת פניך לשם שמים, ע"כ. והדברים נוראים.

רמז נחמד הוה מרגלא בפומיה דהרה"ק ר' דוד צבי שלמה מלעלוב זצוק"ל, דהא חזינן דבר פלא, דכל המפרשים והפוסקים הקדמונים, נקראים בלשון המדוברת בלשון זכר (דער רמב"ם, דער ש"ך) ולעומת זה אנו רואים פירושו של רש"י שונה היא על כולם בזה שבלשון המדוברת כינוהו בלשון נקבה (וכלשונו: איך פארשטיי נישט ד' רש"י וכו') אלא לומר לך, שפירושו של רש"י"ל היא גופה של תורה, ותורה נקראת בלשון נקבה, ופי חכם חן כי נחמד היא.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל

כתב שם בזה"ל, ואומר אני נחמן בר שמואל שהלכתי על קברו של אותו הצדיק רש"י ע"ה הייתי בועט ברגלי והייתי מרעיש על קברו ויצא מעט עשן מקברו ונתתני לאחורי וראיתי פיסת יד של אש וזה לשונו אם התרעתי לגלות לך ויתנכלו אותו בפחי נפש. ומיד כשהלכתי ד' אמות לאחורי שמעתי קול דממה דקה תשמור עיניך בתעניות ואם לאו אין לך תקנה. כי כל האותיות כלומר אליו הם צועקים עליך למרום.

ומיד כשהלכתי לביתי פגע בי נחש והיה כתוב על ראשו כל ערל וטמא לא יאכל בו. מיד בכיתי בכיה גדולה ואמרתי בלבי והרי שום דבר ופיגול [לא] בא לידי. מיד הלכתי ושטחתי על קברו של אותו צדיק כל הלילה. ומפלגות הלילה שמעתי קול קורא אלי לאו אתה דומה לרש"י שהיה מוסר א"ע ונפשו על דברי תורה והרבה תורה בישראל. וכמעט שנעלו ממך שערי דמעות. אמרתי ח"ו ואין לי תקנה. מיד הראו לי מן השמים תעסוק באלדד ומידד אז תתוקן עיוותך ואז תזכה לידע אמאי נקרא מרע"ה קפילא בסעודה של דוד המע"ה. ואז תעשה ריוח והצלה לך ולכל ישראל. אמרתי מה ענין שמיטין אצל הר סיני. ר"ל מה ענין יוסף אצל אלדד ומידד. ואשתומם אל המראות ואין מבין.

שמתי נפשי בכפי ואמרתי בבכי ובמר נפשי אם אני ת"ח בעיניך זכני בכל אלה ולמדני כי הצדיקים במיתתן

הגה"ק רבינו משה ב"ר צבי הירש זי"ע בעל ישמח משה יומא דהילולא כ"ח תמוז תר"א

ער איז געווען רב אין שינאווא ביז תקס"ח, דערנאך איז ער געווארן רב אין אוהעל, פאר דער ישמח משה איז געווען רב אין שינאווא דער רבי ר' שמעלקא, שפעטער איז ער אריבער קיין ניקלשבורג נאך פאר תקל"ג, און דער זיידע איז געקומען קיין שינאווא ערשט תקמ"ד, און אינצווישן איז עס געווען ליידג.

דער רבי ר' שמעלקא פלעגט מעורר זיין אידן ביי זיינע דרשות, און דער זיידע די ישמח משה פלעגט אויך מעורר זיין אידן ביי זיינע דרשות, - ער האט עס גענומען פון רבי'ן ר' שמעלקא-, דער רבי ר' שמעלקא איז אמאל געקומען צו אים בהקיץ, האט דער זיידע געזאגט, ער איז מיר געקומען מכיר טובה זיין פון יענע וועלט אויף וואס ער איז ממשיך דעם דרך פון מעורר זיין אידן מיט זיינע דרשות.

אין שינאווא איז געווען א מעשה, א אינגערמאן איז ל"ע אוועק יונגערהייט עס איז געווען א שרעקליכע טראגעדיע, האט זיך דער ישמח משה אונטערגענומען צו לערנען א בלאט גמרא א יעדן טאג לעילוי נשמת דעם נפטר. איין טאג איז ער געווען זייער פארנומען פון צופרי ביז אויפדערנאכט אזוי אז ער האט פארגעסן צו לערנען דעם בלאט גמרא, אינמיטן די נאכט איז דער אינגערמאן געקומען צום ישמח משה און געזאגט "רבי משה האטס רחמנות, רבי משה האטס רחמנות"

אין שינאווא איז איינמאל געווען אז איינער איז אוועק און האט ל"ע נישט איבערגעלאזט קיין קינדער, און מען

כ"ח תמוז איז די יארצייט פונעם זיידן זכרוננו לברכה, דער ישמח משה.

די וועלט זאגט אז די בילד פונעם ישמח משה איז אן אמת'ער בילד.

דער ישמח משה איז געבוירן געווארן אין יאר תקי"ט אדער תק"כ, און איז נסתלק געווארן אין יאר תר"א.

ער האט געוואוינט אין די שטאט פרעמיסלע, (ס'איז ממש ביים גרעניץ צווישן אוקריינע און פוילן) מען האט עס גערופן פשעמישל. - ער איז געווען א חריף עצום, א תלמיד חכם עצום. שוין אלס קינד ביי די עלף יאר האט מען אים מכבד געווען צו האלטן א דרשה אין זיין שטאט.

זיין טאטע ר' צבי הירש איז געווען א סוחר, ער איז געפארן קיין בראד אויף מסחר, אבער ס'איז אים נישט אזוי גוט געגאנגען, דארט איז געווען רבי מיכל'ע זלאטשוב'ער אויף שבת, איז ער אריינגעגאנגען צו שלש סעודות, ס'געווען טונקל אויסגעלאשן די לעקטער, קיינער האט אים נישט געזען, אינמיטן די תורה רופט זיך אן רבי מיכל'ע, עס איז דא אידן וואס עס איז זיי נישט גענוג אז דער אייבערשטער האט זיי באשאנקען מיט א קינד וואס גייט באלייכטן די וועלט, נאר זיי רעדן זיך נאך אפ אז זייער געשעפט גייט נישט אזוי גוט. קיינער האט נישט פארשטאנען צו וועמען ער מיינט, אבער ר' צבי הירש האט שוין גלייך פארשטאנען וועמען ער מיינט, און ער האט זיו בארואיגט.

דער ישמח משה האט געדאווענט עקסטער, ער האט נישט געדאווענט אין בית המדרש אדער אין שוהל, ער האט געדאווענט אין א שטיבל פאר זיך, דער ראש הקהל איז שוין געווען א ביסל מאדערן, איז ער געקומען צום ישמח משה אז דער רב דאווענט נישט אין שוהל, אלע רבנים דאווענען מיט די בעל בתים אין שוהל, און די רב קומט קיינמאל נישט דאווענען אין שוהל, ער איז געקומען מיט א טענה פארוואס ער קומט נישט דאווענען, האט דער ישמח משה געזאגט, אז מען ארבעט זיך אויס די ד' אמות האט דאס א קדושת ארץ ישראל, מיינע ד' אמות זענען בחינות ארץ ישראל, ווילט עטץ מיר פארטרייבן פון ארץ ישראל?

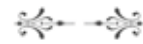

דער ישמח משה ווען ער איז געווען רב אין אוהעל, האט ער געבעטן אמאל אן הוספה ביי קהל, איז געווען א ראש הקהל, ער האט אים געזאגט, דער רב בעט א הוספה, זאל ער זאגן וואס ער ארבעט אזוי שווער, פארוואס קומט אים אן הוספה, מען האט איבער געזאגט פארן ישמח משה אז דער ראש הקהל פרעגט וואס ער ארבעט, פארוואס עם קומט אים אן הוספה?, האט ער געזאגט ער פרעגט וואס איך טוה? זאגט אים מען זאל נאכקוקען און חברה קדישא ביכער, זייט אין בין דא, צי עלטערן האבן שוין ארויס באגלייט א קינד אויפן בית החיים, צי א אשה האט מפיל געווען, און צי עס איז געווען א שריפה און שטאט, ער פרעגט וואס איך טוה? (איך ווייס נישט צי ער האט באקומען אן הוספה...)

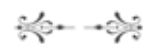
דער ישמח משה האט אמאל געהאט צוטון מיט די בירגער מיסטער, ער האט געהאט רדיפות, האט דער ישמח משה פארציילט אז רבי חיים כהן ראפאפארט האט אויך געליטן פון א פריץ, האט ער זיך געשטעלט ער מיט די רביצין דאווענען, ער האט זיך געשטעלט אויף איין ווינקל, און זי האט זיך געשטעלט אויף די אנדערע ווינקל, און א גאנצע נאכט האבן זיי געזאגט תהלים, אזוי האט דער ישמח משה פארציילט, זה עומד בזויות זו ומתפלל וזה עומד בזויות זו ומתפללת, אזוי א גאנצע נאכט האבן זיי אזוי מתפלל געווען, אינדערפרי האט ער געהאט א מפלה, אזוי האט דער ישמח משה געזאגט, האט ער געזאגט איך האב נישט קיין כח צו דעם, מייך רביצין האט אויך נישט קיין כח צו דעם אויף

האט געדארפט געבן חליצה אבער די ברידער האבן נישט געוואלט געבן קיין חליצה. איין טאג איז געקומען א נשמה צום ישמח משה און האט געבעטן רשות אויב יענע און יענע נשמה קען קומען צו אים, ווייל יענער האט בחייו גארנישט געהאט מיטן ישמח משה, און יענער האט געבעטן אז דער ישמח משה זאל מסדר זיין די חליצה.

א פלא פון א מעשה, דער טאטע ז"ל האט פארציילט, דער ישמח משה איז געווען רב אין שינאווא, און מ'האט אים געוואלט אויפנעמען פאר רב אין א גרעסערע שטאט אין פוילן, און ער איז אהין געפארן אויף א שבת, און ער האט געהאלטן דארט א דרשה און מ'האט אים אויפגענומען, און ער איז נאר צוריק געפארן אהיים צו נעמען זיינע זאכן.

אויפ'ן וועג איז ער אדורך געפארן קאזניץ, און ער איז דארט געבליבן אויף שבת, ביים טיש רופט זיך דער קאזניצער מגיד אהן לחיים שינאווער רב, האט זיך די קאזניצער מגיד'ס זוהן דער באר משה אנגערופן אז ער איז שוין נישט שינאווער רב, ער איז שוין א רב אין סאך א גרעסערע שטאט אין פוילן, - שינאווא איז געווען זייער א קליינע שטאט - און ער האט גארנישט געענטפערט. די זעלבע איז געווען ביי די מיטאג טיש, דער קאזניצער מגיד רופט זיך אהן לחיים שינאווער רבי, און זיין זוהן זאגט ער איז שוין מער נישט רב און שינאווא נאר אין די אנדערע שטאט, און דער קאזניצער מגיד האט גארנישט געענטפערט. ביי שלש סעודות איז ווייטער אזוי געווען, און דעמאלטס האט דער קאזניצער מגיד געענטפערט אז דער ישמח משה דארף נאך זיין רב אין שינאווא, ווייל עס איז נאך א תועלת פאר אים ער זאל בלייבן רב אויפן פלאץ פון רבי'ן ר' שמעלקא, ווען דער ישמח משה האט דאס געהערט האט ער אויפן פלאץ אפגעמאכט אז ער בלייבט אין שינאווא.

דער ישמח משה איז געווען אביסל ווייט פון די עולם, ער איז געווען אסאך איינגעשפארט, רבי אלעזר ניסן איז געווען נאכמער איינגעשפארט, משא"כ דער ייטב לב האט געעפנט די טיר, ער האט יא געדאווענט אין בית המדרש.

ער מיט די שמונה בגדים אזוי ווי דער כהן גדול, צי גייט ער מיט ד' בגדים אזויווי א כהן הדיוט, האט דער ישמח משה געזאגט אז ער גייט נאר מיט ד' בגדים.

דער ישמח משה פלעגט נישט צו פארן פרייטאג נאך חצות. איין פרייטאג האט ער געהאט א ברית אין א געוויסע שטאט, און נאכ'ן ברית איז שוין געווען נאנט צו חצות, האט מען געמיינט אז ער וועט דארט בלייבן אויף שבת, אבער דער ישמח משה האט געזאגט אז ער וויל אהיים פארן, און מען האט זיך ארויסגעלאזט אויפן וועג, און נאך פאר חצות איז מען שוין געווען אין אוהעל, האט דער ייטב לב - וואס איז געווען אויפ'ן וואגן, - געזאגט אז ער האט געזען ווי דייטשן מיט רויטע הויזן שטייען מיט שטעקענעט און טרייבן די פערד.

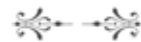

דער ישמח משה איז געווען אמאל אונטערוועגענס, ער איז געווען אין א געוויסע שטאט אין אונגארן, און ער האט געוואלט אהיים פארן, האבן די אידן פון מונקאטש געבעטן דעם ישמח משה, אז אזוי ווי מונקאטש איז אינמיטן וועג זאל ער בלייבן ביי זיי אויף שבת, האט דער ישמח משה געזאגט אז ער קען נישט, האבן די אידן פון מונקאטש געצאלט געלט צו אונטערשמירן דעם בעל עגלה און האבן אים געבעטן אז ער זאל פארפארן אינמיטן וועג אזוי אז ער זאל אנקומען קיין מונקאטש.

וכר הוה, ווען מען איז אנגעקומען צו א פרשת דרכים דארט וואו די וועגן צושיידן זיך וואס איין זייט האט געפירט קיין אוהעל און איין זייט קיין מונקאטש, האט דער בעל עגלה געפירט דארט וואו מען פארט קיין מונקאטש, האט דער ישמח משה געזאגט אז ער פארט נישט גוט, האט ער זיך זייער געוואונדערט וויאזוי דער ישמח משה ווייסט, האט ער געפרעגט דעם ישמח משה פון ווי ווייסט די רבי די וועגן, האט דער ישמח משה געזאגט, אז ער איז איינמאל געפארן מיט'ן רבי'ן פון לובלין און מ'האט אויך אזוי אונטער געשטעלט ער זאל ערגעץ פארן, ווען ער האט באמערקט, האט ער געזאגט אז מען פארט נישט גוט, האט מען אים געפרעגט פון ווי ער ווייסט, האט ער געזאגט אז א גאנצע וועג האט געלאכטן די שם הוי"ה פאר'ן וואגן, און אזוי האט ער געוויסט וואו צו פארן, און ער זעהט דעם זעלבע שם, און יעצט האט עס אויפגעהערט צו לייכטן, האט ער

צו זיין א גאנצע נאכט, ער וועט מוזן האבן א מפלה אן דעם.

אינדערפרי איז דער פריץ ארויסגעפארן נישט מיט א ביליגע פיאקער, נאר מיט א שיינע קארעטע אזוי ווי א עושר וואס ער איז געווען, ער האט געהאט אזא גרויסע ביקס, און ווען ער האט געוואלט ארויפגיין אויף דעם האט ער ארויפגעטרעטן א שלעכטע טריט, ווען ער האט געגעבן א קוועטש מיט די פיס האט ער געגעבן א קוועטש דעם ביקס, און עס האט אויטגעשאטן, און עס האט אים אריינגעשאסן, און אזוי האט ער געהאט א מפלה.

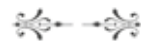

דער ראזוואדאווער רב (חתנו של הייטב לב) האט געוואלט זעהן וואס דער ישמח משה טוט ביי זיך אין שטוב, האט ער זיך דארט באהאלטן אין שטוב, האט ער געזען אז ווען דער ישמח משה האט געליינט קריאת שמע האט ער אזוי געקאכט אז עס האט אויסגעזען אז ער איז שלא בעלמא הדין, די טלית איז אים געפלוין אויף איין זייט, און די תפילין איז אים געפלוין אויף א צווייטע זייט, און ווען ער האט געענדיגט האט ער זיך אויפגעכאפט און ער האט דאס אלעס צוזאם גענומען.

איינמאל האט ער געזאגט פאר זיין אייניקל דער ייטב לב, גלייב מיר אין אדם מוריש שקר לבנו, ס'וועט קומען א צייט וואס מ'גייט נישט הערן און זען, וועט מען זאגן אז די פריערדיגע האבן אויך נישט געזען און געהערט, זאג איך דיר, אז כ'טוה נישט קיין זאך וואס מ'רופט נישט אויס אין הימל.

און אזוי איז טאקע געווען, ס'געווען אזוי אויך ביי בגדי לבנים, דער ישמח משה פלעגט נישט גיין מיט בגדי לבנים, איינמאל האט ער געזאגט כ'האב געהערט יעצט א כרוז אז איך דארף אנטון בגדי לבנים, און תיכף ממש איז געקומען א גוי אז ער האט צו פארקויפן ווייסע זיידן פארן רב פאר א ביליגע פרייז.

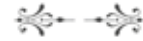

דער ישמח משה האט אמאל נאכגעזאגט פון מהר"ם מפאנו (עשרה מאמרות מאמר אם כל חי ח"ג פכ"ג) וואס ער שרייבט סוף פונעם שמונה עשרה, אז אליהו הנביא איז מקריב א יעדן טאג די קרבן תמיד, האט אים דער ייטב לב געפרעגט מיט וויפיל בגדים גייט ער, צי גייט

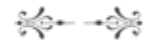
געוויסט אז ער פארט נישט גוט...

קודם איז דער ישמח משה געווען א מתנגד, זיין רבי איז געווען זיין קאזין דער סטריזשוב'ער רב דער דרישת ארי (ער איז געווען א זון פון זיין פעטער), ער איז געווען א תלמיד פונעם רבי'ן ר' יונתן, דער ישמח משה האט זיך וועגן דעם געהאלטן א תלמיד פון רבי ר' יונתן.

די וועלט זאגט (א ווערטל איך ווייס נישט צי עס איז אמת אבער אזוי פארציילט מען, פון טאטן האב איך עס קיינמאל נישט געהערט) אז איינמאל, אלץ מתנגד האט אים איינער דערלאנגט א חסיד'יש ספר, כ'מיי א נועם אלימלך, און אזוי ווי ער האט עס געזען, האט ער עס שנעל אוועקגעריקט, האט מען געזאגט אז מ'זעט אז ער גייט ווערן א חסיד, ווייל ער האט עס אוועקגעריקט מיט א חסיד'יש ברען.

ער איז געווארן רב אין שינאווא שנת תקמ"ג, דער רבי ר' אלימלך האט נאך דעמאלטס געלעבט, ער איז אוועק תקמ"ז, שינאווא איז נישט ווייט פון ליזענסק, היינט געדויערט עס בערך צעהן מינוט מיט א קאר, דעמאלטס האט עס געדויערט אביסל לענגער, אבער נישט ווייט. אין שינאווא איז געווען א חסיד'יש קלויז וואס זיי זענען געפארן צום רבי'ן ר' אלימלך, איינמאל זאגט זיי דער רבי ר' אלימלך די נשמה פון ענקער רב איז מורא'דיג גרויס, איך קען אבער נישט פארן צו אים, עטס זאלטס זען אז ער זאל אהערקומען, אזוי ווי זיי האבן עס געהערט האבן די ליזענסקער חסידים פרובירט צו שתדל'ן ביים רב בכל כוחם ער זאל פארן צום רבי'ן ר' אלימלך, ביז איינמאל ווען דער רבי ר' אלימלך איז געפארן צו א ברית ביי א דארף צווישן שינאווא און ליזענסק (ס'איז שוין געווען נענטער) האבן די חסידים אים איבערגערעדט צו פארן, און ער איז טאקע געפארן, אבער אינמיטן וועג שטעלט אים אפ א ידיד זיינס און האט זיך מתוכח געווען היתכן אז ער פארט צום רבי'ן ר', אלימלך ס'פאסט נישט פאר אזא גרויסן רב און תלמיד חכם צו פארן צו א חסיד'ישע רבי, ביז ער האט אים צוריק איבערגערעדט ער זאל נישט פארן, אבער ער האט כל ימיו חרטה געהאט אויף דעם.

ער האט אויך געזאגט איינמאל אז דער רבי ר' אלימלך

האט א קפידא אויף אים פארוואס ער איז נישט געפארן, ווייל ביי די הקפות האט ער געזען אלע צדיקי הדורות, אבער דעם רבי'ן ר' אלימלך האט ער נאר איינמאל געזען.

באמת האט אים אייביג געצויגן צון חסידות, ווען ער פלעגט גיין פון זיין הויז צום שוהל פלעגט ער אדורך גיין די קלויז - די חסידישע ביהמ"ד - האט עס אים אייביג געצויגן, ער האט געפילט ווי ער דארף אריין גיין, און עס האט אים געבאדערט היתכן ער האט אזעלכע מחשבות?! איינמאל ערב יום כיפור ווען ער איז געגאנגען צו מנחה האט עס אים אויך געצויגן, ער האט עס נישט געקענט פארשטיין ווי קומט צו אים אזעלכע מחשבות זרות אפילו ערב יום כיפור.

שפעטער איז ער געווארן א חסיד, זיין איידעם דער ארי' דבי עלאי איז געווען א תלמיד פונעם חוזה פון לובלין, און ער האט אים מקרב געווען צו חסידות.

ער איז געפארן קיין לובלין, סך הכל איז ער געווען פיר מאל ולכל היותר פינף מאל אין לובלין, ער האט געזאגט אז ער האט דעמאלטס קונה געווען נאך מער ווי אנדערע תלמידים וואס זענען געווען אסאך. - ער איז אויך געגאנגען צום קאזניצער מגיד, אויך איז ער געווען ביים אפטא רב אויף א שבת נאך אין קאלבאסוב ווען דער אפטא רב איז געווען דארט רב.

ער איז געווען זייער א געזונטע מענטש, ער איז קיינמאל נישט געווען קראנק, בעסער געזאגט, ער איז קיינמאל נישט געווען ביים דאקטער, ער האט נישט געהאט קיין ברילן.

איינמאל יום הקדוש אויפדערנאכט איז ער אריין געקומען און ביהמ"ד, און ער האט געטראפן א עלטערע איד וויינען, ווען דער ישמח משה האט אים געפרעגט פארוואס ער וויינט, האט דער איד געזאגט, אז ער האט זייער א הויכע נאמער ברילן, ער האט פארלוירן זיין ברילן און ער קען נישט זעהן, ער קען נישט ליינען, וואט וועט ער טוען א גאנץ יום כיפור, ער קען נישט אזוי דאווענען?, זאגט אים דער ישמח משה, נו, אז מען האט נישט די ברילן קוקט מען אן די ברילן, און ער האט אנגעהויבן זעהן אן קיין ברילן.

קמיע און גלייך אויפן מינוט זענען אלע מייז זיך צולאפן פון דארט.

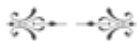
וועגן די קמיעות האט ער געזאגט אז אויב מ'האט אמונה נוצט עס, אויב נישט, נישט. איינמאל זענען געקומען צו אים מענטשן נאר א ישועה, און ער האט זיי געגעבן קמיעות, נאכדעם האט ער געזאגט אז פאר איינעם גייט עס נוצן, משא"כ פאר די אנדערע גייט עס נישט העלפן, ווייל ער גלייבט און די אנדערע גלייבט נישט.

נישט יעדער האט אבער געהאלטן וועגן געבן קמיעות, עס איז געווען א התנגדות אויך, דער ראפשיצער רב האט זיך שטארק מתנגד געווען קעגן דעם אז דער ישמח משה געבט קמיעות, אזוי אז אפילו דער ישמח משה האט געהאט ספיקות צי ער זאל ווייטער געבן קמיעות אדער נישט, ביז ס'איז אים אראפגעפאלן א פתקא מן שמים מיטן פסוק "מלאכים ינשאוך ולא יזיקו".

כיהאב געהערט פון טאטן ז"ל, אז ס'איז א פלא פון א זאך, אז נאך די פטירה פון ישמח משה זענען אלע קמיעות פארשוואונדן געווארן. עס איז נישט דא היינט קיין שום קמיע. (אפי' פארן קריג זענען נישט געווען קיין קמיעות).

א פלא פון א זאך דער שינאווער רב פאר ער האט געליינט קריאת שמע האט ער געזאגט הריני מקבל עול מלכות שמים על דעת רבי שמעון בר יוחאי, על דעת האריז"ל, על דעת ישראל בעל שם, ועל דעת הישמח משה, אזוי האט ער געזאגט, האט אים איינער געפרעגט וואס איז דער פשט פון דעם וואט ער זאגט, וואס איז דער צוזאמשטעל רבי שמעון בר יוחאי מיטן ישמח משה? האט דער שינאווער רב געענטפערט ווייל דער ישמח משה האט מימיו נישט געהאט קיין הרהור עבירה. ער אליין האט אמאל מעיד געווען אויף זיך אז ער האט זיך אויסגעארבעט אין די מידה פון יעקב אבינו (יעקב שלימתא).

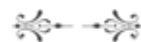
זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ס'דא א איד אין אנטווערפן, ער הייסט ר' מארים שניצער, ער האט צען יאר נישט געהאט קיין קינדער, ער איז אסאך געפארן צום פעטער ז"ל, איינמאל האט ער פארציילט פארן פעטער אז ער ווייסט פון איינעם וואס האט נישט געהאט קיין קינדער, און איז געהאלפן געווארן דורך דער ישמח משה, און דער רבי איז דער ממשיך פון ישמח משה, קען דער רבי אויך אנוואונטשן א קינד.

האט אים דער פעטער ז"ל געענטפערט דו ביטט מיר מדמה, איך קען נישט צוזאגן, אז דו ווילסט קענסטו גיין כ"ח תמוז צום ישמח משה אין איהעל, האט ער געפרעגט דעם פעטער ז"ל, איך קען גיין בשליחות פון רבי'ן, האט אים דער פעטער ז"ל געענטפערט אז יא, קענסט גיין צום ציון אין איהעל אין מיין שליחות. דער איד איז געגאנגען קיין איהעל צום יארצייט און איז טאקע געהאלפן געווארן.

די וועלט פארציילט אז ווען דער ייטב לב איז אנגעקומען קיין סיגוט, איז זיך צוזאמען געקומען מענטשן, אז מען נעמט אויף א נייע רב איז מען געקומען צו פארן, איינער איז געקומען צו פארן מיט א פערד און וועגעלע אזוי ווי אמאל, און ער איז עפעס אזוי אריינגעפאלן אין וואסער, נעבן סיגוט גייט דאך א וואסער אויף איינמאל האט ער געזעהן דער ישמח משה, און ער האט אים ארויסגעשלעפט פון וואסער, 'דו וועסט נישט פארשטערן די שמחה פון מיין אייניקל'.

דער ישמח משה פלעגט אסאך טיילן קמיעות. עס איז געווען אמאל ווען א איד איז געקומען צו אים און זיך אפגערעדט אז ער האט א פעלד, אבער ס'קומען אסאך מייז צו אים, און ער קען נישט פטור ווערן, (זיי פלעגן אריינבייסן אונטן פון די זאנג, אזוי אז ס'איז נישט צוגעקומען קיין וואסער, איז עס געווארן אויסגעטריקנט, און ס'איז גארנישט ווערט געווען). זאגט אים דער ישמח משה, איך וועל דיר שרייבן א קמיע און זאלסט עס אריינלייגן אינמיטן פעלד, און ער האט אים געשריבן בהאי לישנא "אני משה בן חנה מצווה לשר העכברים שיסור את העכברים מכאן", דער איד איז אהיים געפארן, ער האט אריינגעווארפן די

ברך עזר נישואין "ברך משה" רחסידי סאטמאר

ע"ש כ"ק רבינו הקוה"ט מרן משה
בן הגה"ק רבי חיים צבי זיעזעכ"א

המטרה: להמציא הלוואות גדולות בתשלומים נוחים ביותר לאנשי שהגיע זמן כלולות בניהם בשעטר"מ

קרית יואל - בני ברק

ברכת מזל טוב

אנו משגרים ברכת מז"ט חמה ולבבית לאנשי כאו"א בשמו יבורך

הר"ר אפרים פישל ניילינגער הי"ו

ולאביו הרה"ג ר' יעקב מענדל ניילינגער שליט"א
ולחותנו הרה"ח ר' משה יאקאב שליט"א
ולזקינו הרה"ח ר' דוד ניילינגער שליט"א
להולדת בנו - נכדם
השלום זכר בבית בנייהם לתורה ולתפילה שאץ - רח' בן יעקב

הר"ר דוב בער בערגער הי"ו, ב"ש

ולאביו הרב ר' ישראל יהודה בערגער שליט"א
ולזקינו הרה"ג ר' חיים שלום קליין שליט"א
להולדת בתו - נכרתם

הר"ר יהודה לייבוש ראטשילד הי"ו, י-ם

ולאביו הרה"ג ר' נפתלי צבי ראטשילד שליט"א
ולזקינו הרה"ח ר' דוד מנשה ראטשילד שליט"א
ולזקינו הרה"ח ר' ישראל אלעזר טאבאק שליט"א
להולדת בתו - נכרתם

הר"ר מנחם מענדל יוזשעף הי"ו, לאנדאן

ולאביו הרה"ג ר' יהושע צבי יוזשעף שליט"א
ולזקינו הרה"ח ר' יצחק יוזשעף שליט"א
ולמרת בראך שתחי'
להולדת בתו - נכרתם

הרה"ח ר' משה מרדכי פריש שליט"א

לאירוסיו נכדו אצל בנו הרה"ח ר' טובי שליט"א, י-ם

הרה"ג ר' חיים משה לעזרי שליט"א

ולמרת סאנדער שתחי'
להולדת נכדם אצל חתנו הר"ר משה אברהם הי"ו

הרה"ח ר' דוד ניילינגער שליט"א

להולדת נכדו נכד לחתנו הרה"ח ר' אלימלך האפמאן שליט"א

הרה"ח ר' דוד משה פריד שליט"א

ולחותנו הרה"ח ר' משה צבי כהן שליט"א
להולדת נכדם אצל חתנו הר"ר אפרים מארקאוויטש הי"ו

הרה"ח ר' יואל סאנדער שליט"א

ולאביו הרב ר' יצחק סאנדער שליט"א
ולמרת סאנדער שתחי'
להולדת נכדם אצל בנו הר"ר יחיאל משה הי"ו

נפש חי"ח

ע"ש הרבנית הנצחית
מרת חי' מייזליש ע"ה
בת מרן רבינו משה הי"ו
מלבע חי' שכט תשנ"ג

חסיד "מנחם משה"

ע"ש ר' מנחם משה בן ז"ל
ב"ר דוב ז"ל
מלבע ר"ג מנחם אב תשנ"ב
חוטת מרת חנה דבורה ע"ה
ב"ר אליעזר ז"ל
מלבע ר"ח תשרי תשנ"ב

תהלה לדוד

ע"ש ר' משה חזק בעלז' ז"ל
ב"ר יחזקאל משולם ז"ל
מלבע ר"א תשרי תשמ"ח

אב"ן ישראל

ע"ש ר' אברהם טען בערטא ז"ל
ב"ר ישראל ז"ל
מלבע ט"ז חשוון תשל"ז

ציו"ן לנפש חי"ח

ע"ש ר' ס' ציון בעלז' ז"ל
ב"ר ישראל צבי ז"ל
מלבע ט' שבט תשנ"ג
חוטת מרת חי' ע"ה
ב"ר יהושע ז"ל
מלבע ר"א סיון תשנ"ה

חסיד בא"ר

ע"ש ר' אלכסנדר בעלז' ז"ל
ב"ר עזרא ז"ל
מלבע כ"ג ניסן תשנ"ז
חוטת מרת רייזל ע"ה
ב"ר אפרים ז"ל
מלבע ה' סבת תשנ"א

משא"ת חיים

ע"ש ר' חיים פיין ז"ל
ב"ר מרדכי מנחם ז"ל
מלבע כ"א אדר א' תשמ"ח
חוטת מרת אלטע פייטל ע"ה
ב"ר משה אליהו ז"ל
מלבע ר"ג ניסן תשמ"ג

י"ש קטנה עולמו

ע"ש ר' יהושע חיים ז"ל
ב"ר יצחק ז"ל
מלבע כ"ו אב תשע"ז
חוטת מרת שיינדל ע"ה
ב"ר צבי יהודה ז"ל
מלבע כ' סבת תשע"א

חסיד "משה יוחנן"

קרנ"ש
הרה"ח ר' משה יוחנן
ב"ר מנחם אב קליין ז"ל
ממייסדי קרן עזר נישואין

חסיד "שלמה זלמן"

ע"ש ר' שלמה זלמן וויזשניצער ז"ל
ב"ר מרדכי ז"ל
מלבע ח' ססלו תשמ"ב

חסיד "ישראל יעקב"

ע"ש ר' ישראל יעקב איוזבערגער ז"ל
מלבע ט"ו אייר תשנ"ז
ואביו ר' נתן נטע ב"ר מנחם מענדל ז"ל
מלבע כ"ז סיון תשנ"ה
אביו מרת רינה ע"ה
ב"ר ישראל יעקב הלוי ז"ל
מלבע כ"ט תמוז תשנ"ג

חסיד "שמואל חנה"

ע"ש ר' שמואל אב לעזר ז"ל
ב"ר יעקב דוב ז"ל
מלבע ע"ב תשרי תשנ"ח
חוטת מרת חנה ע"ה
ב"ר חיים משה ז"ל
מלבע ר"ב חשוון תשל"ז

אנשי חי"ל

ע"ש ר' אביגדור פרידמן ז"ל
ב"ר נחמ"ל ז"ל
מלבע ע"ו שבט תש"ג
חוטת מרת חנה לאה ע"ה
ב"ר יעקב פרענקל סב"ח ז"ל
מלבע כ' אלול תשמ"ג

צב"א מר"ם

ע"ש ר' צבי אלימלך בעלמאן ז"ל
ב"ר אברהם ז"ל
מלבע ר' אלול תשנ"ט
חוטת מרת בייטל ע"ה
בת ר' מרדכי מנחם ז"ל
מלבע כ"ח תמוז תשנ"ט

אפריון נמטל ל"ל שמעון

ע"ש ר' שמעון ראסקאל ז"ל
ב"ר שניאור זלמן ז"ל
מלבע ר' מנחם אב תשנ"ח
חוטת מרת דבורה ע"ה
בת ר' שלמה יהודא ז"ל
מלבע ח' אדר תש"ע

"זרעון חיים צבי"

ע"ש ר' חיים צבי שווארץ ז"ל
ב"ר חזקי' איתמר טובי' ז"ל
מלבע ר"ג ססלו תשנ"ה

ממכון שבתו השניח

ממכון שבתו השניח